

Bakalářská práce

Letní pobytový tábor pro děti mladšího školního věku

Studijní program:

B7505 Vychovatelství

Studijní obor:

Pedagogika volného času

Autor práce:

Kateřina Jachanová

Vedoucí práce:

PhDr. Ing. Milan Hrdina

Katedra pedagogiky a psychologie

Liberec 2022

Zadání bakalářské práce

Letní pobytový tábor pro děti mladšího školního věku

Jméno a příjmení:

Kateřina Jachanová

Osobní číslo:

P19000485

Studijní program:

B7505 Vychovatelství

Studijní obor:

Pedagogika volného času

Zadávací katedra:

Katedra pedagogiky a psychologie

Akademický rok:

2021/2022

Zásady pro vypracování:

Zpracování rešerše a studium odborné literatury.

Cíl: Navrhnout, zrealizovat a zhodnotit vlastní táborový program pro děti mladšího školního věku.

Metody: vypracování návrhu vlastního programu, reflexe a zhodnocení programu

Požadavky: pravidelné konzultace s vedoucí BP, rešerše a studium odborné literatury.

Rozsah grafických prací:

Rozsah pracovní zprávy:

Forma zpracování práce:

Jazyk práce:

tištěná/elektronická

Čeština

Seznam odborné literatury:

HANUŠ, R., CHYTILOVÁ, L., *Zážitkově pedagogické učení*. Praha: Grada, 2009.

Pedagogika. ISBN 978-80-247-2816-2

LANGMEIER, J., KREJČÍŘOVÁ, D., 2008. *Vývojová psychologie*. Praha: Grada. ISBN

80-247-1284-9.

VÁŽANSKÝ, M. *Volný čas a pedagogika zážitku*. Brno: PdF MU, 1993. ISBN

80-210-0428-2.

VÁŽANSKÝ, M. *Základy pedagogiky volného času*. Brno: Print-Typia, 2001. ISBN

80-86384-00-4.

Vedoucí práce:

PhDr. Ing. Milan Hrdina

Katedra pedagogiky a psychologie

Datum zadání práce:

4. listopadu 2021

Předpokládaný termín odevzdání: 7. prosince 2022

prof. RNDr. Jan Pícek, CSc.
děkan

L.S.

prof. PhDr. Tomáš Kasper, Ph.D.
vedoucí katedry

V Liberci dne 1. září 2021

Prohlášení

Prohlašuji, že svou bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně jako původní dílo s použitím uvedené literatury a na základě konzultací s vedoucím mé bakalářské práce a konzultantem.

Jsem si vědoma toho, že na mou bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, zejména § 60 – školní dílo.

Beru na vědomí, že Technická univerzita v Liberci nezasahuje do mých autorských práv užitím mé bakalářské práce pro vnitřní potřebu Technické univerzity v Liberci.

Užiji-li bakalářskou práci nebo poskytnu-li licenci k jejímu využití, jsem si vědoma povinnosti informovat o této skutečnosti Technickou univerzitu v Liberci; v tomto případě má Technická univerzita v Liberci právo ode mne požadovat úhradu nákladů, které vynaložila na vytvoření díla, až do jejich skutečné výše.

Současně čestně prohlašuji, že text elektronické podoby práce vložený do IS/STAG se shoduje s textem tištěné podoby práce.

Beru na vědomí, že má bakalářská práce bude zveřejněna Technickou univerzitou v Liberci v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších předpisů.

Jsem si vědoma následků, které podle zákona o vysokých školách mohou vyplývat z porušení tohoto prohlášení.

21. listopadu 2022

Kateřina Jachanová

Anotace:

Bakalářskou práci jsem zaměřila na vytvoření táborového programu pro děti mladšího školního věku, který měl za úkol podpořit jejich individuální rozvoj, navázání nových vztahů v kolektivu a vzdělání zážitkem. Praktickou část programu jsem podepřela teoretickými znalostmi načerpanými během studia. Teoretická část specifikuje pojmy výchova a vzdělání, vyzdvihuje charakteristické psychologické rysy dětí mladšího školního věku, funkci rodiny v tomto období a vymezuje volný čas, prožitkovou pedagogiku a její principy. Teoretickou a praktickou část jsem se snažila co nejvíce propojit a poukazovat na používané prvky a přístupy v realizovaných aktivitách během programu, stejně jako jsem si všímala charakteristických rysů pro tento věk dětí mimo program, či při reflektování aktivit.

Klíčová slova: Volný čas, mladší školní věk, prožitková pedagogika, rodina

Annotation and keywords in English:

I focused my bachelor's thesis on the creation of a camp program for children of younger school age, which had the task of supporting their individual development, establishing new relationships in the team and education through experience. I supported the practical part of the program with the theoretical knowledge gained during my studies. The theoretical part specifies the concepts of upbringing and education, highlights the characteristic psychological features of children of younger school age, the function of the family in this period and defines free time, experiential pedagogy and its principles. I tried to connect the theoretical and practical part as much as possible and point out the elements and approaches used in the activities implemented during the program, just as I noticed the characteristic features for this age of children outside the program or when reflecting on the activities.

Keywords: Free time, younger school age, experiential pedagogy, family

Obsah

1	Úvod.....	5
2	Vybrané pojmy	6
2.1	Výchova.....	6
2.1.1	Definice pojmu	6
2.1.2	Výchova mimo vyučování	6
2.1.3	Cíle výchovy	7
2.2	Vzdělávání.....	8
2.2.1	Mimoškolní vzdělávání	8
3	Vývojová psychologie	9
3.1	Mladší školní věk.....	9
3.1.1	Základních schopností	9
3.1.2	Myšlení	10
3.1.3	Emoční a sociální	11
3.2	Rodina	12
3.2.1	Funkce volného času z hlediska rodiny	12
4	Pedagogika volného času	12
4.1	Vymezení volného času	12
4.2	Zážitková pedagogika.....	13
4.3	Pedagogické působení ve volném čase	13
4.4	Možnosti volnočasových aktivit pro rodiny	14
4.5	Teoretická východiska – Kolbův cyklus učení	14
4.5.1	Teorie Flow	15
4.5.2	Komfortní zóna a princip dobrovolnosti.....	16
4.5.3	Dohoda o vzájemném respektování.....	17
4.5.4	Storytelling.....	18
5	Volnočasové organizace v ČR - Prázdninová škola Lipnice.....	19
6	Dětské tábory jako volnočasová aktivita	21
7	Praktická část bakalářské práce.....	22
7.1	Cíl práce:	22
7.2	Metody:.....	22
7.3	Zkoumaný vzorek:	22

7.4	Tvorba programu:	22
7.5	Prostředí realizace:	23
7.6	Vlastní realizace programu – základní informace:.....	23
7.7	Harmonogram dne.....	23
7.8	Přehled programu:.....	24
7.8.1	Večerní reflexe:.....	24
8	Soubor aktivit.....	26
8.1	První den:	26
8.1.1	Aktivita 1: „Jmenovky“	26
8.1.2	Aktivita 2: „Archa úmluvy“	26
8.1.3	Aktivita 3: „Hledání hlavního kriminalisty“	27
8.1.4	Aktivita 4: „Policejní akademie“	28
8.1.5	Aktivita 5: „Pašeráci“	29
8.2	Druhý den:	30
8.2.1	Aktivita 1: „Bulharský detektiv“	30
8.2.2	Aktivita 2: „Barvení textilu“	32
8.2.3	Aktivita 3: „Box o šifru“	33
8.3	Třetí den:.....	34
8.3.1	Aktivita 1: „Bandité“	34
8.4	Čtvrtý den:	35
8.4.1	Aktivita 1: „Volný den“	35
8.4.2	Aktivita 2: „Noční hra“	36
8.5	Pátý den:	36
8.5.1	Aktivita 1: „Barevná strategie“	36
8.5.2	Aktivita 2: „Bivak“	38
8.6	Šestý den:.....	39
8.6.1	Aktivita 1: „Záchrana kuchaře“	39
9	Splnění cílů práce – evaluace:	41
9.1	Tvorba dotazníku:	41
9.2	Výsledky dotazníkového šetření:	41
10	Diskuze.....	61
11	Závěr:	63
	Seznam literatury:	64
	Přílohy.....	66

Seznam obrázků

Obrázek 1 Kolbův cyklus	14
2 Archa úmluvy	66
3 Akademie mikroskopu	67
4 Akademie šifry	68
5 Akademie buzoly	69
6 Barvení textilu.....	70
7 Box o šifru	71
8 Luštění šifry.....	72
9 Bandité motivace	73
10 Bandité průběh	74
11 Noční hra	75
12 Noční hra - Parník	75
13 Barevná strategie.....	76
14 Bivak úmluva.....	77
15 Bivak parta	78
16 Osvobození kuchaře Máry.....	79
17 Večerní čtení.....	80
18 Osazenstvo tábora.....	81

Seznam tabulek

Tabulka 1 Jmenovky	26
Tabulka 2 Úmluva	27
Tabulka 3 Kriminalista	28
Tabulka 4 Akademie	29
Tabulka 5 Pašeráci	30
Tabulka 6 Detektiv.....	32
Tabulka 7 Textil.....	32
Tabulka 8 Box.....	33
Tabulka 9 Bandité	35
Tabulka 10 Noční hra	36
Tabulka 11 Barevná strategie	38
Tabulka 12 Bivak.....	39
Tabulka 13	40

Seznam grafů

Dotazník Graf 1	42
Dotazník Graf 2	43
Dotazník Graf 3	44
Dotazník Graf 4	45
Dotazník Graf 5	46

Dotazník Graf 6	47
Dotazník Graf 7	49
Dotazník Graf 8	49
Dotazník Graf 9	50
Dotazník Graf 10	51
Dotazník Graf 11	52
Dotazník Graf 12	53
Dotazník Graf 13	54
Dotazník Graf 14	55
Dotazník Graf 15	56
Dotazník Graf 16	57
Dotazník Graf 17	57
Dotazník Graf 18	58
Dotazník Graf 19	60

1 Úvod

Volný čas je nedílnou součástí života každého jedince. Otázkou je, jak s ním jedinec zachází a nakládá. Aby se jedinec i ve volném čase vzdělával a uměl ho efektivně využít, nemají na starost pouze mentoři, kouči nebo volnočasoví pedagogové. Jedním z velice důležitých aspektů, je rodinné zázemí. Rodina je jako základ důležitá pro udávání směru, přebírání vzorů a hodnot do dalšího života, zvláště ve věku raného dětství, ale přetrvává, až do období, kdy jedinec vchází na základní školu. Teprve zde se začínají vyvíjet a formovat jeho vlastní představy a začíná si, zprvu nesměle, určovat své hodnoty a svůj další směr.

Toto téma jsem si pro bakalářskou práci zvolila, protože mě z dlouhodobého hlediska zajímá a měla jsem již v tomto směru určité zkušenosti, na které jsem svou práci navazovala. Díky zaměření studovaného oboru mám možnost věnovat se práci s dětmi i dospělými ve volném čase, což mě velice naplňuje a baví. V tomto ohledu bych se chtěla i nadále rozvíjet a vzdělávat, takže je pro mě každá zkušenost cenná.

Díky dlouhodobé spolupráci s organizací RATAB a cestovní kanceláří Sindibád, jsem se podílela na několika podobných programech, účastnila se seminářů a doplňovala si vzdělání v tomto oboru jak studiem, tak mimoškolně. Velice mě tedy nadchlo, že mohu své myšlenky, postupy a závěry sepsat a prezentovat v bakalářské práci. Byl to pro mě nový stupeň, na který jsem se mohla posunout.

Práci ve volnočasových organizacích mám ráda. Baví mě na ní možnost kreativity, přebrání zodpovědnosti za vliv na děti i dospělé. Cítím se v tomto oboru velice užitečná, jedná se o práci velmi naplňující, při které se mohu rozvíjet i po osobní stránce. Na této práci vnímám jako velké pozitivum to, že spojuje lidi, umožňuje jim prožívat společné okamžiky a tvořit nová přátelství.

Cílem mé práce bylo navrhnout, zrealizovat a následně zhodnotit táborový program pro děti mladšího školního věku, což se mi podařilo. Předpokládala jsem, že díky programu předám dětem nové zkušenosti, přivedu je do nových situací, na které budou reagovat a pomohu jim vytvořit a navázat nová přátelství. Tyto cíle jsem následně sledovala a vyhodnocovala jejich dosažení, jak rozhovorem s dětmi, tak dotazníkem na konci celého týdne.

2 Vybrané pojmy

2.1 Výchova

„Výchova je proces záměrného a cílevědomého vytváření a ovlivňování podmínek umožňujících optimální rozvoj každého jedince v souladu s individuálními dispozicemi a stimulujičích jeho vlastní snahu stát se autentickou, vnitřně integrovanou a socializovanou osobností.“ (Průcha, 2001, s. 277-278).

2.1.1 Definice pojmu

Když se seznamujeme s pojmy výchova a vzdělávání měli bychom mít na paměti, že jsou to základní pedagogické druhy, že je musíme brát jako vzájemně propojený celek a že veřejnost má pod těmito pojmy zafixované určité významy. S výchovou se setkáváme už od počátku existence lidstva. Ve stylech výchovy je spousta rozdílů ovlivněných např. kulturou, zemí kde žijeme, náboženstvím či etnikem. (Janiš, 2005). Výchovu lze vnímat ze dvou pohledů, z pohledu vychovávajícího tedy činitele výchovy a z pohledu vychovávaného neboli objektu výchovného procesu. (Juklová, 2015)

Samotný termín výchova by pak bylo lépe, nepoužívat v širokém slova smyslu, ale specifikovat například přímo výchovu mimo vyučování, výchově estetické či mravní. Autorka ve své práci uvádí termín edukace, který označuje souhrnně pojem „výchova a vzdělávání“. Jelikož se ovšem tyto dva pojmy v reálných situacích často prolínají, je praktičtější použití tohoto pojmu. (Vorlíček, 1979)

2.1.2 Výchova mimo vyučování

Výchova mimo vyučování je vymezená tím, že probíhá mimo školní vyučování, probíhá tedy převážně ve volném čase a zaštiťuje ji určitá organizace. (Pávková a spol., 2008)

Pedagogické působení na výchovu dětí v době mimo vyučování lze považovat za významnou oblast, jelikož má toto působení dopad například na smysluplnost využití volného času v dalším životě jedince, rozvíjení jeho schopností, naplňování lidských potřeb a upevňování žádoucích vzorců chování. Jedinec se v této oblasti učí, vyvíjet určitou naplňující a uspokojující aktivitu, ale také odpočinku, zamyšlení se a plánování dalších kroků v životě. Jedinec, který je v dospělosti schopný správně rozprostřít své volno mezi přátele, rodinu, aktivní život i odpočinek je kladně vnímán ve většině vztahů, ať už přátelských či ve vztahu partnerském. (Pávková, 2008 str. 39 – 40)

2.1.3 Cíle výchovy

Cíl obecně se dá chápat jako ideální představa předpokládaných výsledků, kterých má být ve výchově dosaženo. Stanovujeme si ho na začátku procesu a mělo by to být něco, co je reálně dosažitelné a je to v našich silách. Cíle se tedy postupem času mění a aktualizují, po dosažení předchozího, stanovíme nový, další cíl, který nás posune opět o krok dále.

Cíle výchovy spadají pod pedagogickou disciplínu, která se jmenuje teologie, východiskem cíle výchovy se tím pádem stává filozofie, na která výchova stojí, můžeme si proto všimnout různých cílů u různých autorů podle filozofických směrů, které je motivovaly. Dřív také měla značné slovo v cílech výchovy společenská vrstva, ze které jste pocházeli, zda vás vychovávali jako rytíře, nevolníka nebo šlechtice. Dále byly rozlišné cíle výchovy chlapců a dívek, stejně jako byly rozdílné výchovy v různých říších a dobách. (Knotová, 2011)

Cíle výchovy, všeobecně řečeno, slouží ke směřování vývoje společnosti. Patrné jsou v nich dva hlavní směry **indeterministický** – „*odmítá společenskou podmíněnost výchovných cílů, původ cílů nachází v nadpřirozených silách*“ (Brno: Masarykova Univerzita, 2009) a **deterministický** – „*vychází ze společenské podmíněnosti výchovných cílů, musí být v souladu se dvěma základními stránkami výchovného procesu* – zde se jedná o subjektivní stránku, tedy jak je na tom psychická úroveň vychovávaného a stránku objektivní, která obsahuje momentální stav společnosti a jejího vývoje. (Brno: Masarykova Univerzita, 2009)

Deterministické zaměření cílů autorka ve své práci použila, jelikož vychází ze subjektivního a objektivního vnímání jedinců. Jedním z cílů výchovy je naučit jedince rozumně a efektivně využívat volný čas, formovat jeho zájmy a záliby a podporovat v něm hluboký celoživotní zájem. (Pávková, 2008)

Podle psychologického nastavení žáka můžeme dělit cíle na cíle kognitivní, psychomotorické a afektivní. (Průcha, 2001)

- Psychomotorické cíle se zaměřují na osvojování psychomotorických dovedností, jako jsou psaní, řeč, koordinace, manipulace a imitace.
- Afektové cíle spočívají v emočním prožívání, postojích, motivech a hodnotách žáka.

Z těchto cílů se autorka zabývala cíli kognitivními, které se zakládají na znalostech a intelektových dovednostech, během aktivity Policejní akademie a Záchrana kuchaře, jinak se objevovali i při Noční hře a během Pašeráků.

2.2 Vzdělávání

Edukace, je slovo převzaté z latinského *educatio*, které překládáme jako „vychovávání“. (Průcha, Walterová, Mareš 2003)

Edukace, edukační proces, označuje souhrnně pojem „výchova a vzdělávání“. Jelikož se ovšem tyto dva pojmy v reálných situacích často prolínají, je praktičtější použití pojmu edukace. V návaznosti na pojem edukace najdeme také pojem edukant – zde se jedná o objekt, na který edukací působíme, tedy z hlediska obecné pedagogiky o „žáka“ a pojem edukátor, neboli subjekt edukace – tedy jedinec, který někoho „vzdělává“. (Průcha, Walterová, Mareš 2003)

Edukace má dost obecný záběr. Teoreticky může být předmětem edukace např. vysokoškolské studium stejně jako výcvik psů. Edukací v jiném (užším) smyslu můžeme interpretovat jako celkové a celoživotní rozvíjení osobnosti (Průcha, Walterová, Mareš, 2003).

Důležitým faktorem u edukace je prostředí. Máme zde vnější a vnitřní prostředí, kde vnitřní prostředí ještě zahrnuje fyzikální a psychosociální vlivy. Pod vlivy fyzikálními si můžeme představit úpravu místnosti – od velikosti oken, vzdálenosti žáků od tabule a různého vybavení až po barvu stěn místnosti. Pod vlivy psychosociálními se ukrývá například klima ve třídě, rozpoložení jednotlivců, způsob komunikace žáků mezi sebou a sociální vazby v kolektivu.

2.2.1 Mimoškolní vzdělávání

Mimoškolní vzdělávání zaštiťuje mnoho různých organizací. Na všechny tyto organizace se vztahuje určitý zákon nebo vyhláška.

3 Vývojová psychologie

Jedná se o psychologickou disciplínu, která pojednává o stádiích vývoje člověka především po psychické stránce.

3.1 Mladší školní věk

V knize Vývojová psychologie (Langmeier, Krejčíková, 2006) je mladší školní věk chápán především jako věk pohlavního dospívání. Jinak je zde toto období popisováno jako věk střízlivého realizmu. Právě od těchto autorů je přebrán pojem mladší školní věk, protože jiní autoři, například Vágnerová a Lisá (2021), toto období ve své publikaci nazývají školní období a ještě jej dělí do tří fází. Pokud se budeme držet pojmenování vývojových fází podle Vágnerové a Lise (2021), pak se autorka práce zabývá prvními dvěma fázemi školního věku, konkrétně tedy raným a středním školním věkem. Z toho důvodu, že po biologické stránce se již dítě ve starším školním věku, kam řadíme děti druhého stupně základní školy, dostává do období pubescence, tedy do první fáze dospívání.

Do fáze raného školního věku tedy spadají děti ve věkové kategorii od 6 do 9 let a fáze středního školního věku nám zvětšuje věkové rozpětí, protože sem spadají děti od 9 až do 12 let. Podle Vágnerové a Lyse lze toto období, z hlediska sociálního, vnímat jako první velký mezník a oficiální vstup do společnosti, kterou pro toto období představuje školní prostředí. (2021)

3.1.1 Základních schopností

V této životní etapě se růst vyvíjí zdánlivě plynule, avšak pohybový rozvoj jedince je velice individuální. Naopak velké zlepšení můžeme pozorovat u jemné a hrubé motoriky. Pohyb dítěte je rychlejší, jistý a svalová síla také přibývá. Rozvoj motoriky ovšem silně záleží také na vnějších vlivech, tzn., zda je dítě rodiči v tomto věku ke sportu a pohybu vedeno a podporováno nebo se má chovat opatrně a dát pozor, aby si neublížilo, pokud se bavíme spíše o hrubé motorice. Jemná motorika se naopak bude lépe rozvíjet u klidnějších dětí, které budou cvičit psaní, kreslení a vybarvování.

V tomto věku určuje tělesná zdatnost také postavení dítěte v kolektivu, což ovlivňuje jeho motivaci a emoční stabilitu. (Langmeier, Krejčíková, 2006)

E. Erikson označuje toto období za fázi pílě a snaživosti, s hlavním cílem uspět a prosadit se. (Vágnerová, Lisá, 2021)

Langmeier a Krejčíková (2006) se ve své publikaci ještě věnují významnému zlepšení v oblasti smyslového vnímání u dětí tohoto věku. Dítě je v tomto období zvědavé,

vše řádně prohlédne, ve svém objevování je vytrvalé a soustředěné. Čím starší dítě je, tím více se zaměřuje na detaily, je schopné vnímat a pamatovat si je mnohem přesněji, než dospělý člověk.

3.1.2 Myšlení

Myšlení mladšího školáka je svázáno s realitou. To znamená, že může myslet na něco konkrétního, co zná, i když předmět jeho myšlenky tam není. Dítě mladšího školního věku se zaměřuje na poznávání skutečného světa. V průběhu školního věku se rozvíjí schopnost lépe využívat dostupné informace, seskupovat získané informace a vytvářet obecnější kategorie. (Vágnerová, Lisá, 2021) Tato autorka brala při vytváření programu v potaz a přizpůsobila ho tak, aby si děti mohly na mnoho věcí sáhnout, prohlédnout si je a pracovat s nimi, aby autorka práce naplnila jejich touhu zkoumat a bádát. Zároveň také zapojila autorka práce do programu aktivity, při kterých bylo nutné si konkrétní obraz znovu vybavit nebo zapamatovat, aby procvičila paměť a představivost dětí.

Ulpívání na nějakém tvrzení bývá u těchto dětí obranou v situaci, kdy něčemu nerozumí. Decentralizace se také projevuje v situacích, kdy se dítě dospělému snaží vysvětlit, jak situaci vnímalo ono a jak ji hodnotí. (Vágnerová, Lisá, 2021)

Poznatek z praxe:

S tímto jsem se setkala během realizace programu, když jsem s dětmi řešila první konflikt v kolektivu. Stalo se to během přípravy na hru, kdy si děti volily kostýmy, jeden ze starších kluků se smál holkám, že vypadají jako strašidla. On celou situaci podával s ledovým klidem, že pouze řekl, co si myslí a že k tomu mluvil pravdu, zatím co holek se to dotklo a vzaly to jako útok a posměšek, který jim byl líto. Zajímavé bylo, že nejmladších holek, těch šestiletých se tato slovní přestřelka vůbec nedotkla, zatím co starší holky urputně bojovaly za omluvu a cítily se napadeny. Závěrem bylo, že se chlapec omluvil a uznal, že pokud chci někomu sdělit nějakou nepříjemnost, udělám to jinou formou než posměškem, před celým kolektivem a holky vzaly v potaz, že kdyby na urážku nereagovaly a nedohadovaly se dál, ale přišly za někým dospělým, tak se konflikt mohl řešit v klidu a ne křikem a urážkami z obou stran.

Školákům se mění také představy o kauzalitě. Začínají vnímat, že ne vždy spolu vše souvisí, že mohou probíhat dvě situace nezávisle na sobě. Typické ovšem je vždy za vším hledat příčinu, určitý důvod, který zaštituje to, že všechno probíhá podle určitých pravidel. (Vágnerová, Lisá, 2021)

Poznatek z praxe:

S tímto jevem jsem pracovala v jedné z her, jmenuje se „Maďarský detektiv“ a hra je od začátku velmi zmatečná až z ní na konci vyplývá, že vlastně nedává žádný smysl. To bylo pro mnoho dětí těžké pochopit, že opravdu v této hře není cílem něco vyřešit, ale pochopit neřešitelnost a hru ukončit.

3.1.3 Emoční a sociální

Z neurologického hlediska se v těle děje mnoho změn. Důležité změny se dějí během 6. roku života, kdy nadledviny vyplavují více hormonů, které jsou u dívek i u chlapců přetvářeny převážně na estrogen nebo testosteron, ty mají významný vliv na diferenciaci mozkové kůry. Toto období se nazývá adrenarché a má velký vliv na vývoj mozku a v něm funkcí regulačních, emočního prožívání nebo třeba paměti. (Vágnerová, Lise, 2021)

Vhodné je proto s dětmi v této době procházet jejich vzory a směřovat je, protože nyní už nevnímají za vzory pouze své rodiče, ale také autority ve škole a své spolužáky. Pokud zůstaneme u způsobů sociální reaktivity, nabízí kolektiv skvělou příležitost k častým interakcím. (Langmeier, Krejčíková, 2006) Je to jeden z důvodů, proč rodiče posílají své děti na letní tábory, či jiné pobytové akce v neznámém kolektivu, protože se může stát, že při začlenění pouze do kolektivu třídy, ve chvíli, kdy dítěti kolektiv nesesedne, si dítě vytvoří představu, že to tak bude vždy, že dítě nebude nikam patřit nebo si nenajde kamarády. Zároveň je reakce dítěte na ostatní děti jiná než na kolektiv dospělých a v různých kolektivech si může vyzkoušet různé pozice.

V tomto věku se také rozvíjí volní ovládnutí emoční reaktivity. (Langmeier, Krejčířová, 2006, str. 131) Děti se díky potřebě věnovat se školním povinnostem učí ovládat drobné impulzy a nutkání, například jsou již schopné, oproti předškolním dětem, dodržovat pravidlo, že mluví pouze jeden.

Poznatek z praxe:

V průběhu programu jsem zažila situaci, kdy se toto krásně potvrdilo. Konkrétně při hře „Banditi“. Hra spočívala v rozdělení dětí v týmu, děti následně nosily různé části obličeje a vše se zapisovalo do tabulky. Zatím co mladší děti na zapisovatele sypaly informace, ať už v rámci nadšení, že si je pamatují nebo mírného stresu, aby je každou chvíli nezapomněly, starší děti zvládly udržet nervy a počkat, až měl zapisovatel prostor jejich donesenou informaci zapsat. Opakovaně se přitom ozývalo „ prosím postupně, po jednom“, ale většina malých dětí nebyla schopná udržet se. Vznikl z toho určitý řád, že nejdřív hlásily malé děti a pak až starší, ale chvíli to trvalo. Bylo pak na každém zapisovateli,

aby nastavil pořádek a jelikož se hra hrála přibližně hodinu a půl, tak s přibývajícím časem většina dětí zvládla počkat, až domluví ten, kdo přiběhl před nimi a pak až spustili sami.

3.2 Rodina

Rodina je považovaná za sociální skupinu, která si prochází vlastním vývojem, v souladu se společenskými podmínkami. Rodina reflektuje ve svém působení přímo i nepřímo stav a možnosti společnosti, přičemž nejméně ze všech společností podléhá přímému řízení společnosti. (Mandelová, 2014, str. 11)

3.2.1 Funkce volného času z hlediska rodiny

Způsob trávení volného času v životě člověka ovlivňuje velké množství faktorů jako věk, pohlaví, vzdělání, životní etapa, sociální postavení, zaměstnání a podobně. Vysoce významným faktorem ovlivnění trávení volného času je i kultura a společnost, ve které žijeme, včetně jejich tradic a hodnot. (Šafr, Patočková 2010)

Převažující funkce volného času, je faktorem ovlivňujícím formu jeho trávení, nejen jedince, ale i celé rodiny. Funkce volného času vymezuje Šerák (2009) na **odpočinkovou** – kdy je odpočinek pasivní a nabíráme sílu, **rekreační** – jde o aktivní formu odpočinku, výlet, rodinný oběd a podobně, a **zájmovou** – kdy naplňujeme své záliby a uplatňujeme své schopnosti. Hájek (2004) rozšiřuje funkce ještě o **sebevzdělávací a vzdělávací**, při kterých si rozšiřujeme obzory, navštěvujeme víkendové akce volnočasových organizací a podobně.

Jedna z funkcí rodiny je, že vytváří prostředí, ve kterém se utváří osobnostní vlastnosti dětí a stimuluje se jejich kognitivní rozvoj. (Průcha, 2020)

Jelikož mají děti volného času znatelně více než dospělý, je někdy těžké sladit společnou aktivitu tak, aby vyhovovala všem. O to těžší je koordinace velkých rodin s velkým věkovým rozestupem dětí. Tato problematika se mé práce jednoznačně týká. Táborová podstata spočívá právě v odpočinku pro rodiče, kteří se aktivit účastnit nemusejí, ale zároveň na tomto konkrétním táboře děti pouze neodevzdají, ale mohou s nimi zůstat a trávit s nimi jejich volný čas mimo program a utužovat tím vztahy v rodině.

4 Pedagogika volného času

4.1 Vymezení volného času

Volný čas můžeme charakterizovat jako dobu, která nám ze dne zbývá, poté co máme splněné povinnosti. Je to čas naší svobodné volby. Většinou se v tomto času věnujeme svým zálibám, koníčkům a činnostem, které nám dělají radost a naplňují nás. O náplni volného času za nás, v případě nezletilosti, rozhodují rodiče. (Pávková, 2008) Volný čas je tedy

prostorem naplňovaným aktivitami, na základě svobodného rozhodování, činnostmi na základě individuálních potřeb, hodnot a zájmů. Pro volný čas je příznačná pružnost časového režimu, zároveň se jedná o dobu příhodnou k občanské participaci. (Knotová, 2011)

Hofbauer (2004) uvádí, že volný čas, je doba, kdy člověk nevykonává činnost pod tlakem závazků vyplývajících ze sociálních rolí.

4.2 Zážiteková pedagogika

Zážitekovou pedagogiku mohou definovat jako teoretický popis edukačních procesů při cílevědomém kontaktu člověka se situací, která jej nutí využít všech svých sil, autenticky reagovat a překročit známý horizont. (Jirásek, 2019, str. 22)

4.3 Pedagogické působení ve volném čase

Aby pedagogické působení ve volném čase mělo určitý řád, jsou stanoveny určité zásady, kterými je třeba se řídit. Pedagogické působení se musí skládat z dílčích částí, které na sebe logicky a plynule navazují a vedou k naplnění požadovaného cíle. Očekává se, že pedagog postupuje od známého k neznámému, že účastníky do aktivit motivuje, ale dává jim také prostor zapojit se dle svých potřeb - na základě principu dobrovolnosti. Další z důležitých aspektů je přiměřenost programu jeho účastníkům. Dále by měl pedagog umět vyzdvihnout positiva dítěte a pochvalou jej udržovat motivované. Důležité je ovšem také pohlížet na volný čas zodpovědně a vést děti k jeho budoucímu rozumnému využívání. (Pávková, 2008, str. 46-48)

Velký význam má ve volnočasovém vzdělávání vztahová rovina. V této výchově čím dál častěji platí, že hlavní myšlenky i program jako celek působí na účastníky z pravidla natolik, nakolik na ně působí jejich nositelé. (Pávková, 2008, str. 50)

Poznatek z praxe:

Bylo pro mě velice důležité, aby byl celý tým s programem seznámen, aby se na jeho tvorbě mohl podílet, což se v praxi projevilo, jako velice funkční a působilo to na účastníky silným a sjednoceným dojmem. Pro instruktorský tým je tato myšlenka stěžejní, co se týče rozdělení při fungování. Ve chvíli, kdy dostanou účastníci rozpolcené informace nebo dokonce protichůdné, může to zkazit celou hru a děti to zbytečně vyruší od plynutí programem.

4.4 Možnosti volnočasových aktivit pro rodiny

Ve volném čase je vhodné zaměřit se s dětmi na sportovní aktivity, jako je ježdění na kole, bruslích, v zimě pak na lyžích a podobné kolektivní sporty. Vhodné je kombinovat různorodost akcí jako je pobyt v přírodě s návštěvou divadla, výstavy nebo jiných kulturních akcí zaměřených pro děti. Rodič je pro dítě vzorem a měl by brát na vědomí, že dítě přebírá jeho názory a postoje, ačkoliv s přibývajícím věkem tíhne spíše k volnému času strávenému v kolektivu vrstevníků. Aktivní trávení času je ovlivňováno iniciativou, informovaností a ekonomickou situací rodiny, ale také možnostmi, které nabízí lokalita, ve které se rodina nachází. (Hofbauer, 2004)

Poznatek z praxe:

Na dětech bylo v průběhu pobytu vidět, že některé jsou spíše aktivně založeny, zatím co jiné intelektuálně. Prostor, který měli děti v průběhu pobytu volný, mohly využívat svobodně, pouze s podmínkou, aby neohrozili a nerušili ostatní. Některé děti i po fyzicky náročné hře sedly ještě na kolo a proháněly se mezi tee-pee, jiné i po nenáročném hře usedly k deskovým hrám nebo si hrály s ostatními. i to považují za zpětnou vazbu k tomu, jak jsou děti doma zvyklé volný čas trávit.

4.5 Teoretická východiska – Kolbův cyklus učení

Americký pedagogický teoretik D. A. Kolb se ve svém cyklu učení liší tím, že rozlišuje konkrétní a abstraktní zkušenost. Tvrdí, že by učení nemělo být založeno pouze na předávání slov, protože to diskriminuje ty, kteří nemají verbální schopnosti ještě plně

Obrázek 1 Kolbův cyklus

vyvinuté a že také sociální a kulturní svět může být sám o sobě předmětem zkušenosti. (Hartl, Hartlová, 2000)

Tento pohled na učení nazýváme zkušenostní nejen proto, že Kolbova práce vychází z prací J. Deweyho, K. Z. Lewina a J. Piageta, ale také proto, jak důležitou roli má zážitek v procesu učení. Jeho přetvářením získává jedinec během procesu vědomosti a zkušenosti. (L. Chytilová, R. Hanuš, 2011)

Učení je totiž neustálým konfliktem mezi tím, co očekáváme a co zažijeme, je to tedy takzvaným nekončícím procesem.

Samotný cyklus dělíme na čtyři části:

konkrétní zkušenost - Zážitek

pozorování a reflexi – Co se dělo?

abstraktní pojetí a generalizaci – Co jsem dělal dobře/špatně?

ověřování důsledků a aktivní experimentaci – Jak budu postupovat příště?

(Zážitková pedagogika: Handouty pro učitele, 2013)

4.5.1 Teorie Flow

Maďarský psycholog M. Csikszentmihalyi definuje tento pojem jako „*duševní stav, kdy je člověk zcela ponořen do právě vykonávané činnosti, splývá s touto činností a její energií.*“ (Hart a Hartlová 2010, s. 154)

Hry jsou ideálním prostředkem pro dosahování stavu plynutí. (Neuman, 2011 str. 23) Autor myšlenku rozvádí tím, že hra vede k hlubokému zapojení, kdy se neohlížíme na čas ani únavu, nebojíme se neúspěchu, a to vytváří pocit kontroly nad činností. To vše odpovídá popsaným charakteristikám plynutí. Klusák a Kučera (2010) dokonce tvrdí, že člověka dokáže hra natolik uchvátit, že jí žije. Podobnost můžeme vidět u hry a stavu plynutí v tom, co oba jevy způsobují. Jde o pocit radosti, dál se jedná o oproštění se od minulosti, budoucnosti, ale i od starostí nezahrnující aktuální prožívání. Jde tedy o určitý relaxační či uzdravující charakter.

Z této části lze vycházet při pohledu na celý princip týdenního pobytu na louce v teepee, kdy je člověk celou dobu spojen s přírodou. Ještě jasněji se flow objevuje při určitých aktivitách během programu.

V knize, O štěstí a smyslu života, zkoumá autor, kdy se stav „flow“ objevuje během života a proč jej v těchto chvílích zažíváme. Zabývá se zde faktem, že stavy největšího štěstí a naplnění, zažíváme tehdy, kdy jsem blízko hranice svých možností nebo ji překonáváme, často i za velkého vynaloženého úsilí. Nejedná se tedy o okamžiky, kdy bychom zažívali pohodlí, často jsou to naopak okamžiky velice nepříjemné, které ovšem stojí za to. Tady je nutné pozastavit se nad frází „ stojí za to“, může to být vysvětleno, jako boj o vyšší cíl - trénovaný sportovec, který usiluje o medaili, žák, který chce vyhrát vědomostní soutěž. Neexistuje ale žádný návod na to, jak člověka učinit šťastným. (Csikzentmihalyi, 1996) M. Csikzentmihalyi ve své publikaci píše „*Optimální stav vnitřního prožívání nastává tehdy, když je naše vědomí plně uspořádáno. K tomu dochází, když svou psychickou energii – nebo pozornost – investujeme do realistických cílů a když naše schopnosti, odpovídají dané příležitosti k akci.*“ (Csikzentmihalyi, 1996, str. 16)

4.5.2 Komfortní zóna a princip dobrovolnosti

Princip dobrovolnosti je jedním ze základních pilířů zážitkové pedagogiky. Tento princip je založen na tom, že se každý jedinec rozhodne sám pro vstup do aktivity. Před započítím zážitkové akce je nutné seznámit své účastníky s tímto principem. Dále je také nezbytně nutné představit jim akci tak, aby měli možnost zjistit „co je čeká“, ale zároveň aby neodhalili tajemství akce. Přičemž každý jedinec má možnost volby. Zda do akce vstoupí, zda ne, či se jí zúčastní jen v míře, v jaké se chce realizovat.

Podle J. A. Carlson a K. Evans jsou tři hlavní zásady principu dobrovolnosti:

- 1) Účastníci si stanoví své vlastní cíle na základě výzvy, která je čeká. Úspěchem pro ně tedy není splnění výzvy, ale svých předem stanovených cílů.
- 2) Účastníci musí mít možnost se rozhodovat podle vlastní vůle. Zde je především důležité respektovat to, v jaké míře se chce každý jednatlivec realizovat v dané aktivitě.
- 3) Princip informované volby → každý jedinec potřebuje ke své volbě informace, které mu dovolí se rozhodnout, zda se dané akce zúčastní či nikoliv. Úkolem vedoucích je především najít dostatečnou míru informací, které poskytnou své skupině o plánované akci tak, aby každý tak nějak věděl, co se bude dít, ale zároveň aby neodhalili její tajemství.

Hlavním úkolem instruktora je hlídat skupinový tlak, který by mohl přerůst až v nezdravé hecování. Dále je také nesmírně důležité poskytovat podporu, aby se u jedince

nevznikl pocit méněcennosti či aby si skupina nevytvořila k němu negativní vztah. (Carlson, Evans, 2001)

Poznatek z praxe:

Na tento princip upozorňuji během pátého dne, při aktivitě Bivak. Princip dobrovolnosti se využívá především proto, aby měl každý možnost volby. V mé věkové skupině se nacházejí děti, které jsou ještě poměrně malé, a může se jim zdát nějaká hra moc obtížná nebo se mohou již cítit unavené, tímto přístupem jim dávám možnost rozhodnout se, bez ohledu na přání rodiče. Tuto metodu jsme uplatnili hlavně při výpravě na noční bivak – přespávání mimo tábořiště.

Nejtěžší bylo v tomto bodu mého programu udržet rodiče mimo pole působnosti. Je důležité, aby se děti mohly rozhodovat samy za sebe bez ohledu na to, co si o tom myslí dospělí. Rodičům bylo tedy potřeba toto vysvětlit a věřím, že to od nich vyžadovalo notnou dávku sebeovládání, aby dítě nijak neovlivňovali během jeho rozhodování.

Na dětech, které šly na bivak poprvé, bylo vidět, jak si vytyčují cíle postupně a mají od sebe spíš očekávání v duchu „alespoň to zkusím“, což považuji za skvělý přístup, který jediné podporuji. Ať už to bylo nepřehnaným tlakem z vně nebo dobrou soudržností dětí jako táborového celku, z bivaku se vrátilo jedno jediné dítě, přesto, že věk dětí, které byli mimo mnou zkoumaný vzorek, se pohyboval od čtyř do šesti let. Všechny takto malé děti, které vyrazily, zvládly na louce přespát a nevrátit se do tábořiště. To poukazuje na sílu vlastního úsudku a neovlivněného rozhodování, pokud jedinec vstupuje do něčeho dobrovolně a s vnitřně – tedy sám sebou – vytyčenými cíli, je pro něj jednodušší jich dosáhnout, než když se snaží dosahovat cílů stanovených zvenčí. Proto je důležité poznávat sám sebe a dávat dětem prostor k tomuto poznávání.

4.5.3 Dohoda o vzájemném respektování

Full value contract nebo také dohoda o vzájemném respektování, jakožto základní východisko prožitkové pedagogiky, je dohoda mezi studenty i učitelem o vzájemném respektování, vyjádřeném sledem pravidel, které všichni zúčastnění slíbí dodržovat (Činčera, 2007) Tato dohoda je základním stavebním kamenem pro práci se skupinou a je tvořena na začátku formování skupiny. Pravidla, které jsou skupinou vytvořena, slouží především k bezproblémovému fungování (komunikace, vztahy, příjemné prostředí) a napomáhají k snazší a příjemnější realizaci programu. Dodržování samotných pravidel si skupina postupem času kontroluje a hlídá sama, ze začátku může být nápomocen

pedagog. Každý jedinec by si měl být vědom zodpovědnosti za sebe a své činy, ale zároveň i za celou skupinu.

Tuto aktivitu s dětmi zařadila autorka práce do programu, hned za seznamovací hru. Pro malé děti bylo trochu složitější znění některých pravidel, takže pod ně připsala nebo nakreslila jednodušší verzi.

4.5.4 Storytelling

Příběh může být znovu vybaveným zážitkem vyprávěným s citem a smyslem pro detail tak, aby v posluchači navodil pocit, že jej sám prožil. (M. Nevolová, 2017)

Poznatek z praxe:

Aby se mi s dětmi obsah každého dne lépe reflektoval, vymysleli jsme v týmu, že by bylo skvělé, abychom celý příběh táborového programu vnesli ještě dětem do večerního čtení, že bychom jim tak vždy shrnuli, co se za den událo, co nového jsme se dozvěděli a zároveň, abychom je namotivovali na další den. Dějovou linku táborové hry jedna slečna z našeho týmu, shodou okolností totiž studuje autorské psaní, seskládala dětem do večerní pohádky. Viz Obrázek 17 Večerní čtení.

Dětem jsem tedy každý večer přečetla kapitulu, ve které jsme shrnuli všechny aktivity, které za den dělali a připomenuli jsme si důležité posuny v našem pátrání po uneseném kuchaři.

KONTEXT – AKCE – VÝSLEDEK – A CO Z TOHO?

Nejprve je potřebné uvést publikum od kontextu, aby vše dávalo smysl. (Nevolová, 2017)

Poznatek z praxe:

V první kapitole jsem dětem představila dvě hlavní postavy, sourozence, kteří jedou na prázdniny pracovat do muzea, u kterého má stánek s hamburgery strýčkův kamarád, proslulý kuchař Mára, který má nejlepší hamburgery v okolí. Obě děti se na hamburgery moc těšily a šušalo se, že Mára svůj tajný recept na ně letos ještě o něco vylepšil. Děti v příběhu přijeli na místo, kde je již čekal strýc a než jim odnesl věci, děti se šly podívat na novou expozici muzea a cestou, že se staví za kuchařem Márou do stánku. U stánku byla spousta lidí a než se k Márovi děti dostaly, cosi se semlelo a kuchař byl najednou ten tam. Jenže co teď, bez Máry už nebude ani jediný skvělý hamburger?!

V kontextu byly zohledněny všechny čtyři podstatné otázky. Kdy a kde se děj odehrává, kdo jsou hlavní postavy a kde se v příběhu vzaly. Dále víme, o co jim jde, jaký je jejich cíl a jaký problém řeší, co se jim postavilo do cesty. (Nevolová, 2017)

Poznatek z praxe:

Dostáváme se k akci, tu nejprve děti v programu zažijí. Akce je čeká další den, je motivovaná scénou před první hrou, ve které hledají hlavního kriminalistu, tedy člověka, který jim pomůže celý případ vyšetřovat.

Příběh ovšem není jen o vypravěči. Přesto, že čtení dětem spíše reflektovalo uplynulý den a motivovalo je do dalšího dne – čímž jsme děti udržovali v ději a tedy i ve stavu flow, že zůstávaly pořád v roli detektivů a natěšené na další program - držela jsem se zkušeností z dramatické výchovy i načerpaných z teorie. Vypravěč nepoužívá jako herec, v klasickém divadle, hru pouze pro obsahové sdělení, ale vnímá energii v publiku, svou mu dávat a jeho přijímat. Musí držet s publikem kontakt a reagovat na něj. Důležité je také vyvážit obsah tak, aby byl pro posluchače vždy v něčem zajímavý, abychom udrželi jeho pozornost a v něčem přínosný, aby měl posluchač důvod soustředit se na vaše sdělení. (Nevolová, 2017)

5 Volnočasové organizace v ČR - Prázdninová škola Lipnice

Prázdninová škola Lipnice je významným hnutím holistické výchovy. Cílem tohoto hnutí je výchova jedince v aktivní, spolupracující osobnost, ovlivňující dní kolem sebe. Metoda to výchovy se jmenuje „intenzivní rekreační režim“. Od roku 1992 je Prázdninová škola Lipnice členem Outward Bound International, mezinárodní komunity vzdělávacích organizací, které se zaměřují na zážitkové učení v přírodě. (Prázdninová škola Lipnice, 2020)

Rozvoj osobnosti, na který toto hnutí cílí, podporuje pomocí dobrodružství, ojedinělých zážitků, překvapení a výzev. Cílem je rozvíjet potenciál jedince, posílit odvahu, tvořivost, schopnost prosadit se a zajímat se i o okolní svět. (Prázdninová škola Lipnice, 2020)

Základní znaky Prázdninové školy Lipnice jsou hlavně délka kurzů, trvají nejméně sedm dní, ale mohou být až třítýdenní. Skupina účastníků, která se zde setká poprvé, mívá kolem třiceti členů, včetně instruktorského týmu. (Prázdninová škola Lipnice, 2020)

Poznatek z praxe:

Do tohoto pravidla se náš program nevešel, jelikož se jedná o nestandardní pobyt, kterého se účastní celé rodiny, avšak program je tvořen převážně pro děti ve vytyčeném

věkovém rozmezí a dospěli si svůj program tvoří sami. Mohou být přítomni v tábořišti a věnovat se svým mladším dětem nebo odpočívat, popřípadě jsou využiti k chodu tábora – v kuchyni, na sekání dříví apod. Program je sestavený v rámci dramaturgie a zpravidla je sestaven k naplnění cílů osobnostního rozvoje účastníků. Prostředkem je zde prožitek, který bývá silný a osobní, aby probouzel autentické reakce účastníků. Ty jsou následně reflektovány a sdíleny s ostatními, čímž se prožitek ještě prohlubuje a jedinci si lépe uvědomují sami sebe. Situace, do kterých se účastníci dostávají, často vedou mimo jejich komfortní zónu a umožňují tím bezpečně a kontrolovaně vkročit do neznáma, ať už za lepším poznáním sám sebe nebo posunutím vlastních hranic. Také tomuto věnuji ve svém programu pozornost a společně se stmelením kolektivu se mi tento záměr v praxi opravdu povedl, když v rámci nočního bivaku opustily odvážně tábor všechny děti a pouze dvě se po setmění nakonec vrátili spát do tábořiště.

Prostředkem je zde prostředí, ve kterém se účastníci nacházejí. Dále jsou prostředkem k výchově hry, které jsou vždy záměrně voleny, pro dosažení některého z cílů. V programu mají hry na rozvoj intelektu, hry na rozvoj sociálních dovedností, tvořivosti nebo třeba vůle. Dá se říci, že Prázdninová škola Lipnice, v sobě nese od každého něco. Ze skautingu i z Ligy lesní moudrosti. Takže prostředky výchovy, na kterých je založená, jsou pedagogizované okolí, příroda, hry rozvíjející dovednostní vlastnosti, ale také vedoucí k sebepoznání a spolupráci. (Hrkal, 2007)

6 Dětské tábory jako volnočasová aktivita

Slovo tábor lze nahradit termínem zotavovací akce pro děti a mládež. Pro náš účel se považují za tábory pobytové akce v délce min. 7 dní, max. 21 dní. Tábory patří mezi nejrozšířenější formu zotavovací akce. Jelikož jsou požadavky a podmínky pro organizátora zotavovacích akcí stanoveny zákonem, dále pak přesněji vyhláškou Ministerstva zdravotnictví o hygienických požadavcích na zotavovací akce pro děti (vyhláška č. 106/2001 Sb.), není se čeho bát, protože spadají pod kontrolu státu.

Proč ale zrovna letní tábor? Děti se během školního roku pohybují v jednom blízkém prostředí, letní tábor je možností podívat se dál než za humna. Dítě se také dostává do zcela nového kolektivu, což je pro něj velice přínosná zkušenost, zvláště co se týče sociální interakce. Tábory jsou také ideálním prostředím k překonávání strachů, učení se novým dovednostem a často se zde také děti naučí, jak je důležité spolupracovat a držet při sobě. (Holíková, 2022)

7 Praktická část bakalářské práce

7.1 Cíl práce:

Navrhnout, zrealizovat a zhodnotit vlastní táborový program pro děti mladšího školního věku.

7.2 Metody:

Metody, které autorka během tvorby práce použila, jsou:

Pozorování – aktivně strávený čas společným pobytem s dětmi v tábořišti, sledování, jak si vedou během vykonávaných aktivit, zda a jak spolu zvládají komunikovat

Inscenační metody – prostředek k motivaci účastníků, jejich uvedení do děje a navození atmosféry do následující aktivity

Rozhovor – konverzace, která probíhala během celého pobytu s dětmi, ať už se jednalo o rozhovor během reflexí (který byl více konkretizovaný), během probíhajících aktivit, po programu nebo mimo něj

Dotazník – důkazový materiál ke zhodnocení naplnění či nenaplnění cíle práce a očekávání účastníků pobytu

7.3 Zkoumaný vzorek:

Autorka zkoumala 15 dětí ve věku od sedmi do dvanácti let, protože tyto děti spadaly do věkového rozpětí mého zaměření práce. Ve vzorku zkoumaných dětí se nacházelo 8 děvčat a 7 chlapců. Tyto děti byly také i s rodiči požádány o zodpovězení krátkého dotazníku po táboře, který sloužil jako zpětná vazba úspěšnosti programu a naplnění jeho cílů.

7.4 Tvorba programu:

Autorka dlouhodobě jako vedoucí oddílu sledovala zájmy a potřeby dětí na letním táboře a na základě svých zkušeností a rozhovoru s dětmi specifikovala následující okruhy volnočasových aktivit:

- Paměťové
  - Mezi hry paměťové řadí autorka například aktivitu „Hledání hlavního kriminalisty“ a aktivitu „Bandité“.
- Fyzicky náročné
  - Mezi fyzicky náročné hry řadí autorka například aktivitu „Barevná strategie“ a aktivitu „Pašeráci“.

- Sebe poznávací
  - Mezi hry sloužící k sebepoznání řadí autorka například aktivitu „Bulharský detektiv“ a aktivitu „Bivak“.
- Naučné
  - Mezi naučné hry řadí autorka například aktivitu „Policejní akademie“.

7.5 Prostředí realizace:

Tábořiště bylo postaveno v Dolním Bousově. Za výhodu tábořiště bylo považováno, že patří Dětem lesa, takže je zde zajištěné sociální zázemí, včetně polní kuchyně a jediné co bylo třeba řešit, byl přívod elektřiny. Tábořiště se nacházelo na louce za vesnicí poblíž lesa, kousek odtud se nachází také rybník a není to daleko ani do vesnice, kde je obchod i koupaliště pro děti. Jediný rušivý aspekt je v blízkém okolí motokrosová dráha a nedaleký kravín, jehož obyvatelé o sobě dávali časně z rána znát pravidelně.

7.6 Vlastní realizace programu – základní informace:

- Datum konání: 30. 07. – 06. 08. 2022
- Místo konání: Dolní Bousov
- Délka pobytu: 7 dní
- Počet vedoucích v týmu: 6

7.7 Harmonogram dne

- 7:30 budíček
- Rozcvička
- 8:00 snídaně
- Od 8:45 dopolední program
- 12:30 oběd
- Od 14:00 odpolední program
- 18:00 večeře
- 20:30 večerka

7.8 Přehled programu:

Program byl vytvořen pro skupinu dětí mladšího školního věku, přičemž byl upravován tak, aby se mohly zúčastnit i děti mladší, protože jich bylo na táboře mnoho. Účelem programu bylo vzdělávat účastníky při pobytu v přírodě, vystavit je dis komfortním situacím a navázat vztahy v kolektivu.

1. **První den** proběhla nejprve hra, kterou se účastníci seznámili, aby se jim při dalších aktivitách dobře společně fungovalo, a vytvořila se táborová pravidla. Následně byl program zaměřen na hry pohybové a dovednostní. Aby se realizační tým seznámil s dětmi a posoudil jejich nasazení, schopnosti, dovednosti a mohl jim přizpůsobovat další program. Na závěr dne byla vždy zařazena reflexe.
2. **Druhý den** byl zahájen hrou, která uvedla děti do dis komfortní situace a zmatku, jelikož byl prožitek z této hry pro děti velký, následovala aktivita na odreagování a kreativní vyžití. Poslední hrou dne byla hra na upevnění a stmelení kolektivu.
3. **Třetí den** byla středem pozornosti hra paměťová, ve které bylo třeba dobré spolupráce a koordinace týmu.
4. **Čtvrtý den** byl volný, většina rodin se vzdálila společně z tábořiště a po návratu odpoledne byla jako největší hra den, připravená noční bojovka, při které bylo za potřeby spolupráce, přemýšlení a prostorové orientace.
5. **Pátý den** začal hrou, které se účastnil pouze, kdo chtěl. Šlo o fyzicky i koordinačně náročnou hru, které se účastnili rodiče s dětmi dohromady. Večerním programem pro děti byl bivak – neboli přespání ve volné přírodě, který byl zcela dobrovolný.
6. **Šestý den** začal pohybovou hrou a pokračoval kreativním výplňovým programem a zakončen byl velkou společnou reflexní činností.

7.8.1 Večerní reflexe:

Reflexe dnů probíhala každý den stejně, večer jsem si před čtením s dětmi sedla do kroužku, abychom mohly společně reflektovat aktivity za uplynulý den.

První aktivitou reflexe bylo posílání klubíčka. Děti měly možnost někomu z kolektivu nejprve říct, čím je potěšil, s čím jim pomohl nebo někomu poděkovat. Tomu člověku vždy hodili klubíčko a zůstali se držet nitky. Když jsme si všichni řekli příjemnou zpětnou vazbu, mohli jsme řešit konflikty v týmu. Každý kdo chtěl mluvit o nespolečnosti v týmu nebo problému s něčím chováním vůči němu, mluvil ke konkrétní osobě a ta se musela pustit nitky, protože porušila pravidla a síť tím pádem moc dobře nedržela. Pokud ale osoba chtěla

fungovat v týmu, vysvětlila, co se stalo a případně se za špatné chování omluvila, pak se mohla do sítě zpět připojit.

Druhou aktivitou byla reflexe jednotlivých her, kdy děti dávali palec nahoru a dolů místo odpovědí ANO a NE. Ptala jsem se: zda se při aktivitě naučili něco nového, jestli je aktivita bavila, jestli již podobnou aktivitu někdy dělali a zda jim přišla aktivita lehká/těžká.

Poslední aktivitou byla diskuze s dětmi, zde byl prostor na další libovolná sdělení. Pokud nechtěli děti již nic dalšího říct, poprosila jsem je, aby barevnou reflexi, která visela u kuchyně, kde ji děti mohly vybarvovat v průběhu dne, hned po aktivitách.

Po večerní reflexy následovalo poděkování instruktorů dětem za aktivní zapojení do programu, řešení problémů a sdílení zpětné reakce. Poté se vždy zanášelo bodování týmů do celotáborové hry a na závěr bylo připravené čtení na dobrou noc, které celý den ještě shrnulo a posunulo děj příběhu, který nás táborem provázel.

8 Soubor aktivit

8.1 První den:

8.1.1 Aktivita 1: „Jmenovky“

Charakteristika:

Seznamovací hra pro všechny účastníky tábora.

Cíl hry:

Poznání sebe a ostatních účastníků.

Fyzická zátěž	Psychická zátěž	Čas na přípravu	Počet instruktorů	Čas na hru	Prostředí	Denní doba
1	3	5 min	6	30 min	Tábořiště	Den

Tabulka 1 Jmenovky

Realizace:

Všichni hráči dostanou průkaz kriminalisty, ovšem se jménem někoho jiného. Jejich úkolem je najít svůj průkaz a zapamatovat si tolik informací o kamarádovi, který jejich průkaz měl, kolik mají písmen ve svém jméně.

Ve chvíli, kdy už má každý svou jmenovku, každý řekne, od koho jí získal a co si o tom kamarádovi pamatuje.

Reflexe:

Hru jsme hráli ve 40 lidech a překvapivě bylo třeba opakovaně ujasnit pravidla spíše rodičům než dětem. Děti byli v zapamatování si informací opravdu úspěšné, což mě mile překvapilo. Pro příště bych ovšem rozdělila skupinu na alespoň čtyři menší kroužky, ve kterých bych jména proházela, protože při tomto množství lidí se u sdělování zjištěných informací začalo mnoho dětí nudit, než na ně došla řada. Skvělé bylo, že i přesto zvládly většinou nejméně 3 informace udržet.

8.1.2 Aktivita 2: „Archa úmluvy“

Charakteristika:

Hra, během které, se stanoví pravidla pro společné fungování po dobu tábora.

Cíl hry:

Společné určení, poskládání a přečtení pravidel.

Fyzická zátěž	Psychická zátěž	Čas na přípravu	Počet instruktorů	Čas na hru	Prostředí	Denní doba
1	3	5 min	2 - 3	10 – 15 min	Tábořiště	Den

Tabulka 2 Úmluva

Realizace:

Aktivitu jsem dělala na dvou úrovních.

Pro menší děti jsme po louce rozmístila útržky vět, které měly sesbírat a donést ke stolu.

Starší děti jim pomohly dát věty dohromady a potom jsme děti rozdělily do týmů. Každý tým dostal jednu větu. Starší děti měly za úkol vysvětlit větu mladším a společně pak představili svou větu ostatním.

Po objasnění významu všech vět, jsme s dětmi věty nalepily na velký karton, který jsme společně zavěsily kousek od výdejního okénka u jídelny, kudy se nejčastěji procházelo, viz Obrázek 2.

Reflexe:

Děti tato aktivita nijak extrémně nenadchla, ale věnovali jí přiměřenou pozornost. Co je bavilo, bylo vysvětlovat mladším dětem, co věty znamenají. Například, když se řeklo „*mluvit slušně*“ vysvětlovala šestiletá holčička „*nebudeme na sebe křičet a říkat si třeba, že je někdo hloupej nebo že s ním neka*“.

8.1.3 Aktivita 3: „Hledání hlavního kriminalisty“

Charakteristika:

Pohybová hra na procvičení paměti.

Cíl hry:

Procvičení paměti a zároveň aktivní zapojení těla.

Realizace:

V táboře a po jeho blízkém okolí jsou rozvěšena různá tvrzení. Děti postupně dobíhají k jednotlivým tvrzením a podle nich sestavují popis tří osob, které se pohybují po tábořišti. Když o dané osobě už vědí vše, musí ji potkat a říct jí její jméno, příjmení a hodnost.

Reflexe hry:

Všechny týmy se do aktivity zapojily aktivně. Stanovišť na oběhnutí bylo okolo 12-15, takže to dětem zabralo o trochu víc času, než jsme mysleli. Zároveň se jim dařilo, krom jediného

týmu, kde neproběhla spolupráce a týmu se to vymstilo. To jsme si řekli i během večerní reflexe, že tým, kde nechali zapamatovávat si věty jen jednoho člena, se dostal do situace, kde prohodil, slovo **má**, za slovo **nemá**, tudíž mu popis kriminalisty vyšel špatně. Takže i zde se děti samy přesvědčily o tom, že v týmu se jim pracovalo lépe, než když nechali celou aktivitu na jednom členovi.

Fyzická zátěž	Psychická zátěž	Čas na přípravu	Počet instruktorů	Čas na hru	Prostředí	Denní doba
5	5	15 min	6	60 – 90 min	Tábořiště	Den

Tabulka 3 Kriminalista

8.1.4 Aktivita 4: „Policejní akademie“

Charakteristika:

Hra na procvičení a rozvoj základních znalostí a dovedností účastníků.

Cíl hry:

Děti se naučí různým dovednostem – práce s mikroskopem, luštění šifer podle tří různých klíčů, chování prostorem podle buzoly a zadaného azimutu. Některé z těchto schopností budou využívat – a tím prokazovat, že je umí - během celého týdne v ostatních hrách.

Realizace:

Děti rozdělíme do 4 týmů po 6-8 členech, všechny týmy se vystřídají na všech stanovištích a vyzkouší si různé dovednosti.

Na prvním stanovišti si děti vyzkouší snímání otisků, jako správní detektivové. Využijí k tomu začerněný papír a izolepu. Nejprve si na čtvrtku obkreslí svou ruku a následně si nabarví prst o měkkou tužkou začerněný papír. Když mají prst obarvený, kouskem izolepy otisk z prstu sejmou a nalepí si ho k příslušnému prstu ruky na čtvrtce. Cílem je vytvořit si celou ruku se svými otisky. Další aktivitou na tomto stanovišti je, že děti mají vzorec 4 otisků a lupou zkoumají vždy otisk na nějakém předmětu a porovnávají ho se vzorcem, aby zjistili, komu otisk patří.

Na druhém stanovišti se děti naučí práci s buzolou, viz Obrázek 4. Nejprve nastavit správně sever a poté zadávat azimuty do buzoly. Po zvládnutí teoretické části si vyzkouší krátkou cestu po tábořišti, kde jsou z místa na místo podle azimutů a cestou sbírají jednotlivá písmenka do slova, které je zároveň cílem jejich cesty. Pokud tedy sesbírají všechna

písmenka a dojdou do cíle, je ověřené, že pochopili, jak azimuty fungují a našly správně všechny body.

Jak luštit některé šifry se děti naučí na třetím stanovišti, viz Obrázek 4 Akademie šifry. Dostanou k dispozici Morseovu abecedu, podle které se pokusí vyluštit některé šifry. Morseovu abecedu budou k luštění nápověd do celotáborové hry potřebovat v průběhu celého týdne. Na tomto stanovišti se naučí také třeba klíč k barevným šifrám, který také použijí v další hře v průběhu tábora.

Na čtvrtém stanovišti mají děti za úkol pozorovat pod ním různé preparáty a pokusit se uhodnout o jaký předmět jde, viz Obrázek 3 Akademie mikroskopy. Jsou zde připravené preparáty jako vlas, hlavička vosy, zadeček mravence, slupička cibule a kus látky. Následně mají chvíli na to sami vytvořit jeden preparát a nechat ho uhodnout ostatní z týmu.

Reflexe:

Děti na stanovištích skvěle spolupracovaly, aktivitám věnovaly potřebnou pozornost a snažili se co nejdříve zorientovat v situaci.

Reflektovat mohu plnohodnotně hlavně stanoviště, na kterém jsem byla, ale děti si z každého stanoviště odnášely důležité informace, které museli uplatňovat v dalším programu, což se jim dařilo velice dobře, takže aktivitu hodnotím jako úspěšnou.

Fyzická zátěž	Psychická zátěž	Čas na přípravu	Počet instruktorů	Čas na hru	Prostředí	Denní doba
1	4	20 – 30 min	8 - 10	60 - 70 min	Tábořiště	Den

Tabulka 4 Akademie

8.1.5 Aktivita 5: „Pašeráci“

Charakteristika:

Běhací hra zaměřená na strategii a fyzický výkon. Starší děti si vyzkoušeli koordinaci týmu.

Cíl hry:

Vyvinout fyzickou aktivitu a vytvořit co nejlépe fungující strategii.

Realizace:

Dva soupeřící týmy hráčů, v našem případě rodiče proti dětem.

Tým rodiče má za úkol pronést různě bodově hodnocené předměty přes území hlídané dětmi. Pokud předmět pronesou, zapisují se jim body. Předměty jsou odlišně bodově ohodnoceny, ale také jsou rozlišeny počtem hráčů, který je musí nést a předmětu se po celou dobu dotýkat.

Tým děti má za úkol pohybovat se po vymezeném území a zabránit proběhnutí co nejvíce protivníkům. Pokaždé, když někoho chytí, musí se protivník vrátit zpět na start a pašovat jiný předmět.

Reflexe:

Obrovské zapálení dětí do hry způsobilo, že bylo třeba zjednodušit hru rodičovskému týmu, protože neměl vůbec šanci cokoliv pronést. Starší děti vzaly hru, po prvním kole ze tří, pevně do svých rukou a svolaly poradu, kde celý tým zorganizovaly tak, aby neběžely všechny děti za prvním rodičem, který vyběhne. Odhalily totiž taktiku protivníka, že je vždy nalákal na jednoho hráče, kterým odvedl pozornost, a následně proběhl zbytek hráčů. Tímto manévrem dostaly děti tým dospělých pod podstatně větší tlak. Hra děti bavila, vynaložili v ní obrovské úsilí a podávali až neuvěřitelné výkony vzhledem ke svému věku. Ukázali se jako dobře sehraný tým, když šlo o společnou věc.

Fyzická zátěž	Psychická zátěž	Čas na přípravu	Počet instruktorů	Čas na hru	Prostředí	Denní doba
1	4	15- 20 min	8-10	20 - 25 min	Tábořiště	Den

Tabulka 5 Pašeráci

8.2 Druhý den:

8.2.1 Aktivita 1: „Bulharský detektiv“

Charakteristika:

Psychicky zátěžová hra, která přivede účastníky k prožití negativních emocí.

Cíl:

Nechat děti prožít negativní emoce a vyrovnat se s nimi.

Motivace:

Přichází na scénu žena a balí si věci do zavazadla. Přichází muž: „*Ale co to kolegyně? Vy snad balíte na dovolenou??*“ „*No jistě.. na to mám tak čas, letím do Bulharska, prý je tam skvělý detektiv, který by nám mohl pomoci s hledáním toho kuchaře.*“ Odvěti nedočkavě žena. „*No tak počkejte přeci, poletím tedy s vámi. A jak, že by nám mohl pomoci*“ vyzvídá ještě muž. „*Prý využívá týmy, které posílá pro informace a ty pak jen ověřuje, no nebylo by to skvělé, když máme tolik schopných týmů?*“ Říká nadšeně žena. „*No to by jistě bylo moc nápomocné!*“ Přitakává muž. A oba odcházejí ze scény. Za chvíli přicházejí z jiné strany. „*No zdá se, že sami ho tu nenajdeme. Tak nastal nejspíš čas se zeptat, tak co támhle ten člověk, třeba bude vědět..*“ Říká žena a přistupuje k muži poblíž. „*Dobrý den, prosím víte,*

kde tady najít detektiva Horváta? “ Odpověď zní „Ne“ ale muž přitom kýve hlavou. „Ahaa“ řekne žena, „tak Vám pěkně děkuju.“ Říká žena a zmateně se otáčí na svého kolegu. „Aha, tak já to zkusím také“ řekne hned muž. „Dobrý den“ přiskočí hned k muži poblíž „prosím Vás, je tráva zelená?“ ptá se šibalsky. „Ano“ odpoví muž, ale nesouhlasně vrtí hlavou. „Děkuji“ odpovídá muž „No, kolegyně, tady to asi nebude až tak lehké. No, děti pomůžete nám?“

Realizace:

Po okolí tábořiště se rozmístili tři detektivové, jeden z nich odpovídal klasicky (říkal ano a kýval hlavou jako ano) a zbylí dva kývali hlavou naopak, než říkali odpověď. Děti ve hře hledali určitou postavu, která vůbec neexistovala. Chodili od stanoviště ke stanovišti a ověřovali si informaci vždy u detektiva, zda je pravdivá či nikoliv. Když obešli všechny informace a celou trasu, dostali se na to samé místo, odkud původně vycházeli. Na tomto místě to vyvrcholilo, tím že do hry vstoupil detektiv, který děti od začátku tábora provázel dějem a doptal se jich, co budou dělat s takovouto situací, načež se s nimi shodl, že to byla slepá ulička a bulharský detektiv, kterého hledali a nenašli, jim nejspíš k ničemu nebude a budou dál pátrat bez něj.

Reflexe:

Děti byly z aktivity přešlé. Některé zvláště spíše introvertnější jedince to hodně zasáhlo a dlouho nerozuměli tomu, proč byla taková hra zařazena do programu, když vlastně „neměla“ smysl. Pro mě však byla tato hra přínosná. Mohla jsem pozorovat, jak se k celé téhle situaci jednotlivé děti staví. Některé děti, zvláště jedna osmiletá holčička, nenechávaly ostatní podlehnout zklamání a byly by schopné ještě jednou absolvovat celé bludné kolečko. Zato starší kluci podlehli naštvání mnohem dřív, asi tak v půlce kolečka je nazlobilo, že je někdo posílá pro informace, které je nikam neposouvají, a když zjistili, že se mají vrátit tam, odkud přišli, rozhodli se zkusit dát jasně najevo svůj názor, že je to hloupost, že na tom stanovišti začínali.

Do další fáze vzteku se pak některé děti dostaly během reflexe, když se nás ptaly, : „Co udělali špatně, že nepřišli na tom, který z detektivů je ten Horvát?“ na který jim bylo odpovězeno, že nic, že Horvát nebyl ani jeden z nich.

Fyzická zátěž	Psychická zátěž	Čas na přípravu	Počet instruktorů	Čas na hru	Prostředí	Denní doba
---------------	-----------------	-----------------	-------------------	------------	-----------	------------

4	8	30 min	5-6	90 min	Okolí tábořiště	Den
---	---	--------	-----	--------	--------------------	-----

Tabulka 6 Detektiv

8.2.2 Aktivita 2: „Barvení textilu“

Charakteristika:

Kreativní činnost, kde děti využili svou fantazii a naučili se technice batikování a savování a namalují si tričko UV barvami.

Cíl:

Využít kreativitu dětí, seznámit děti s technikami barvení textilu.

Realizace:

Rozdělila se dvě stanoviště v prvním bloku programu, jedno se dvěma stoly se věnovalo batikování, protože batika je poměrně náročnou aktivitou a je třeba u ní být důsledným a řídit se instrukcemi.

Druhé stanoviště se dvěma stoly, kde si děti malovali na tričko UV barvičkami. Zde bylo možné použít šablony – především pro menší děti - nebo popustit uzdu fantazii a nakreslit úplně cokoliv. Někteří kluci kreslili na trička pokémony jeden z chlapců obtisknul na tričko svou ruku a jiné děti si udělali jen barevné proužky nebo puntíčky. (viz obrázek 6 Barvení textilu)

V poobědovém bloku programu si mohly děti dodělávat UV trička a stanoviště s batikou nahradilo savování tmavého oblečení.

Reflexe:

Organizace aktivity byla poměrně náročná, protože se pohybovalo mnoho dětí na malém prostoru, ale vše se dobře zvládlo. Dětem se výtvary podařily a zvládali si s přehledem poprosit i o pomoc během tvoření. Ať už šlo o dolití barvy nebo podání šablony a skvěle komunikovali i v rámci vzájemného půjčování si barev u stolu. U batiky bylo poměrně náročné udržet dětem volnost v tvoření, protože jim většinu pomáhali rodiče, ale přesto byla trička velmi originální a dětem se jejich výtvary líbily.

Fyzická zátěž	Psychická zátěž	Čas na přípravu	Počet instruktorů	Čas na hru	Prostředí	Denní doba
1	4	15 min	6 - 8	60 – 90 min	Tábořiště	Den

Tabulka 7 Textil

8.2.3 Aktivita 3: „Box o šifru“

Charakteristika:

Postřehová hra s trochou fyzické zátěže.

Cíl:

Procvičit postřeh, soustředění a posílit týmového ducha.

Motivace:

Zápas boxerů v ringu, přichází velký a obávaný boxer, na jehož plášti je skrytá další indicie do celotáborové hry. Aby mu však děti mohly vzít plášť a pokusit se rozluštit šifru, musí někdo z nich s boxerem bojovat boxer je ovšem světovou jedničkou a pouze jeden soupeř nebude stačit.

Realizace:

Boxerův plášť obsahuje barevná pole s různými písmeny. Boxerský ring už je osvětlen, boxer čeká na svého prvního protivníka. Jakmile dostane od protivníka pořádnou ránu, vykřikne určitou barvu. Tu musejí děti najít a vzít si z ní písmeno, zápas pokračuje. Boxer je opravdu jedničkou ve svém oboru a trvá tedy značnou dobu, než z něj děti vyboxují celou indicii. Nakonec byly unavené děti i boxer a před posledním zápasem mu plášť opatrně vrátili na věšák a utekly z arény do své detektivní kanceláře přidat si informaci na tabuli, viz Obrázek 7 Box o šifru

Reflexe:

Tato hra měla děti přimět k týmové spolupráci. Nešlo o fyzicky příliš náročnou hru – kvůli věkovému rozmezí dětí nemohlo jít o řádný box - ale nastalo zde přemlouvání i stydlivějších jedinců, aby do ringu boxovat o informaci šli. Utužilo to tedy kolektiv a děti si vzájemně fandily a podporovaly se. Podařilo se jim také vyluštit šifru a zapsat tak další indicii do celotáborové hry.

Fyzická zátěž	Psychická zátěž	Čas na přípravu	Počet instruktorů	Čas na hru	Prostředí	Denní doba
3	2	30 min	8-10	50 – 60 min	Tábořiště	Den

Tabulka 8 Box

8.3 Třetí den:

8.3.1 Aktivita 1: „Bandité“

Charakteristika:

Hra náročná na fyzický výkon a vizuální paměť.

Cíl:

Procvičit vizuální paměť a fyzickou kondici.

Motivace:

Přicházejí dva policisté z Dolního Bousova, lamentují a dívají se pod každý stůl a za každý roh. Svěří se dětem, že jim volala Watsonová, jestli prý nemají nějakého Žlutáka... No, a že oni ho totiž měli, jenže se jim celé vězení nějak rozprchlo a teď musejí všechny bandity najít a zpátky pochytat. Pomohou jim děti? Viz Obrázek 9 Bandité motivace

Realizace:

Po tábořišti se rozvšíví jednotliví bandité. Cílem hry je sesbírat přesný popis 35 podobizen.. Každý bandita má určitý tvar hlavy, nosu, očí, uší, vlasů, vousů a pusy. Od každé této části existuje asi 6 různých typů, které mají děti na šabloně u svého stanoviště. U stolu sedí jeden dospělý zapisující a hráči přibíhají, hlásí jméno postavy - například Frank Dlouhán - a hledají správný typ - uší například - a ukazují ho zapisovateli, viz Obrázek 10 Bandité průběh.

Jakmile mají sesbírané všechny banditi, musejí ještě podle návodů uhodnout, kdo z nich je velitel gangu a v nejtěžší tajence ze všech velitelů ještě sestaví "Big bosse" - který byl v našem případě postavou do celotáborové hry - Žlutákem.

Reflexe:

Tuto aktivitu jsme nechali hrát jak dětské týmy, tak dva týmy dospělých. Dospělý měli podstatně lepší čas - což je samozřejmě - bylo jim však stejně jako dětem řečeno, že jde hlavně o přesnost. i přesto měli rodičovské týmy oba dva více chyb v popisech než kterýkoliv tým dětský.

Děti se do aktivity vrhly s velkým zápalem. Osobně jsem byla hrozně překvapená, jak si dokázali rozdělit, že budou každý běhat pro určitý znak a celé to moc dobře fungovalo. Trvalo asi první tři postavy, než děti pochopily, že na zapisovatele musejí mluvit postupně a než se ujali i iniciativy nadiktovat rovnou i kód znaku, aby to zapisovatel měl jednodušší. Do tabulky se totiž zapisovaly jen kódy - například n1, o3, v6 atd. Následně se

hezky zorientovali v celé tabulce a poměrně rychle a přesně určili velitele jednotlivých skupin banditů. V mém týmu jsme se dostali v jednu chvíli do slepé uličky, když jsme narazili na nápovědu, že velitel má tvar hlavy stejný jako jeho bratr - byli tam totiž sourozenci Erik a Hans - ale dvě pole nad tím bylo napsáno, že velitel jiné skupiny má stejné “fousy” jako kápo od Schubertovců - což byl jeden z bratrů a fousy měl jen jeden z nich. Přišel na to osmiletý kluk, zatímco já jsem nad tím kroutila hlavou. Při opravování a vyhodnocování aktivity pak vyšlo najevo, že děti si pamatovali znaky o dost přesněji než dospělí.

Fyzická zátěž	Psychická zátěž	Čas na přípravu	Počet instruktorů	Čas na hru	Prostředí	Denní doba
5	7	30 - 40 min	6 - 8	60 – 90 min	Tábořiště	Den

Tabulka 9 Bandité

8.4 Čtvrtý den:

8.4.1 Aktivita 1: „Volný den“

Charakteristika:

Záměrný čas bez organizovaného programu, samoobslužné hry

Cíl:

Odpočinek, odreagování

Realizace:

Pro děti, které tento den chtějí hrát nějaké hry, jsou hry připraveny v party stanu. Jedná se většinou o karetní hry nebo pravidla k pohybovým hrám.

Příklad pohybových her: Na Mrazíka, Pešek chodí okolo, Čáp ztratil čepičku

Příklad her společenských: Bang, UNO, Člověče nezlob se, Pokémoni, Hadi a žebříky

Reflexe:

Některé děti si i ve volném dni zahrály nabízené hry. Starší kluci se vrhli na pokémony a po obědě sehnali dokonce čtyři další děti a všichni pak hráli společně Bang. Když chtěl hru hrát někdo z dětí, co neuměly číst – stalo se to asi dvakrát za den, tak vždycky vyhledal někoho z instruktorů, rodičů nebo starších dětí, aby mu pomohl. Mladší děti většinou odjeli s rodiči na výlet nebo daly přednost koupání v bazénu.

8.4.2 Aktivita 2: „Noční hra“

Charakteristika:

Týmová logická hra.

Cíl:

Rozvoj intelektu, orientace v prostoru a odvahy.

Realizace:

Týmy dostali k dispozici mapku, na které je nakresleno hrací pole. Úkolem hráčů je sesbírat všechna slova, která mají barvu jejich týmu. Tato slova jim patří a zapadají do tajenky, slova jinak barevně označená jsou určena ostatním týmům. Pomocí ke slovům přiřazených čísel, je třeba vybrat správná písmena ze slov, která patří do tajenky. Tajenka následně určí směr, psaný v azimutu, kterým se má tým dál vydat pátrat.

Reflexe:

V této hře jsme měli k týmům dětí přiřazené některé rodiče, protože hra byla poměrně náročná, ale děti ji zvládaly opravdu statečně a velmi zapáleně. Prvním problémem, se kterým jsme se setkali, bylo správné pojmenování objektu na obrázku. Obrázek 11 Noční hra udělal, těžko říct proč, dětem v hlavě zmatek, loď na obrázku sice byla, ale do tajenky patřilo slovo parník, který jde na obrázku – alespoň pro nás tvořitele – zřetelně poznat. Pro většinu týmů bylo náročné přijít na to, co znamenají čísla přiřazená ke slovům. Mnoho dětí si nejdříve myslelo, že jde o pořadí slova v tajence, zbytek že se jedná o počet slabik. Hlavně pro menší děti byla tato část náročná, a proto jsme jim po určitém časovém limitu poskytli jednu dospělou hlavu na pomoc. Všechny týmy nakonec aktivitu zvládly, ale reflektovali ji s nadšením, ale hodnotili ji jako obtížnou na myšlení i na spolupráci v týmu.

Fyzická zátěž	Psychická zátěž	Čas na přípravu	Počet instruktorů	Čas na hru	Prostředí	Denní doba
3	8	60 min	6-8	90 min	Louka	Večer

Tabulka 10 Noční hra

8.5 Pátý den:

8.5.1 Aktivita 1: „Barevná strategie“

Charakteristika:

Strategická běhací hra.

Cíl:

Rozvinout týmového ducha, procvičit sílu, hrubou i jemnou motoriku a koordinaci těla.

Realizace:

Čtyři soupeřící týmy se sejdou u stolu, před mini leží síť, do které se pokládají barevné kameny. Každý tým má jednu barvu. Každý vzorec z kamenů je jinak bodově hodnocený, k tomu se na síti ještě nacházejí bonusová místa, která body mohou zdvojnásobovat. Týmy mohou na obrazcích spolupracovat, ale nemusejí. Týmy mají k dispozici náhled do vzorců a jejich hodnocení u hracího stolu, po celou dobu hry. Za každé splněné stanoviště získává tým dva barevné kameny, v ruce jich ovšem nesmí držet více než čtyři najednou. Pokud má tým v ruce 4 kameny, musí je vyložit a poté až může sbírat další. Jedno z pravidel je také, že než se vrátíte na stanoviště, musíte splnit dvě jiné. Splněním všech stanovišť Je možné získat bonus + 50 bodů.

Stanoviště mají různou obtížnost.

Naše stanoviště byly:

- 1) Žebřík ve vzduchu – dva lidé drží tyč a jeden z týmu musí po tyčích co nejrychleji překonat určitou vzdálenost. Viz Obrázek 13 Barevná strategie.
- 2) Potrubí – ve dvojici držíte kus potrubí a skládáte je za sebe, aby nevypadl poslaný míček, a musíte potrubím míček vést, po určitou vzdálenost.
- 3) Padák – velký kulatý padák musíte zvednout do vzduchu a snažíte se míček dostat do díry uprostřed padáku
- 4) Podbíhání provazu – úkolem je, aby pod točícím se provazem podběhl celý tým, aniž by se provaz protočil na prázdno
- 5) Smyce – celý tým se chytí za ruce a smycí musí polézt postupně každý v kruhu a to co nejrychleji
- 6) Kostka – hodí se kostkou a celý tým, v hadovi, musí tolikrát oběhnout zemljanku, kolikrát kostka určí.
- 7) Otáčení deky – 6 lidí z týmu se postaví na deku, a aniž by z ní slezli, musejí ji převrátit vzhůru nohama – jeden člověk může stát mimo deku a pomáhat ji obracet
- 8) Stavění pyramidy – Na gumičce je přiděleno 6 provázků, každý člověk tahá za jeden provázek a tímto mechanismem sbírá tým kelímky od jogurtu a staví z nich pyramidu.

- 9) Házení talířem – hází se talířem, talíř nesmí spadnout na zem a musí se pomocí jeho házení v týmu oběhnout určený prostor.

Reflexe:

Tuto hru jsme pojali tak, že se hodně zapojovali i dospělí, v každém týmu bylo minimálně 6 dospělých a děti mohly hrát, jen pokud chtěly. Většinou se do hry zapojily spíš starší děti, nejmladšímu dítěti zapojenému do této hry bylo sedm let. Všechny děti, které se zapojily, hra velmi bavila a vyvinuly velké úsilí při plnění úkolů. V některých rodinách bylo vidět, že někdy zapálení do hry strhlo rodiče opravu hodně a že tlak vyhrát, být nejlepší a porazit ostatní ne vždy dělá dětem dobře, jedno z dětí se dokonce v půlce hry vymezilo vůči tlaku tak, že odmítlo se svým rodičem v týmu, dál hrát. Myslím, že i takováto zkušenost a možnost, je pro dítě i rodinu velice přínosná. Na tuto konkrétní situaci jsem se pak obou ptala při večerní reflexy, protože dítě tento zážitek vůbec nezmínilo. Situaci se podařilo vyřešit již před reflexí, bylo mi řečeno, že se rodič omluvil a vysvětlil, proč situace vznikla, a slíbil, že si dá pozor na tlak, který na potomka vyvíjí a poděkoval mu, že si o tom mohli promluvit. Dítě tudíž považovalo situaci za vyřešenou a uzavřenou, a dál už ji neuneslo ani k večerní reflexi.

Fyzická zátěž	Psychická zátěž	Čas na přípravu	Počet instruktorů	Čas na hru	Prostředí	Denní doba
7	5	20 – 30 min	6 - 8	90 min	Tábořiště	Den

Tabulka 11 Barevná strategie

8.5.2 Aktivita 2: „Bivak“

Charakteristika: Noční přespání mimo tábořiště (Obrázek 15 Bivak parta)

Cíl:

Osobní rozvoj jednotlivce, sebepoznání, najít a pokoření vlastních hranic – díky principu dobrovolnosti – děti si sami stanovovali, čeho chtějí dosáhnout.

Záměr:

Vystavení dis komfortu, otestování odvahy jednotlivců a soudržnosti týmu.

Realizace:

Bivak se představí a vypíše na tabuli ráno u snídaně, děti, které se přespávání mimo tábor chtějí zúčastnit, se mohou napsat na tabuli, podpis je ale závazný a znamená, že bude účastník připravený odejít v daný čas se skupinou z tábořiště. Viz Obrázek 14 Bivak úmluva.

Vedle podpisového archu je arch balící, zde je napsáno a nakresleno vše, co účastník potřebuje nutně s sebou – čelovka, spacák, karimatka, polštářek.

Děti mají sraz v sedm hodin uprostřed tábořiště, vedoucí, kteří s nimi jdou, překontrolují, že mají vše ze seznamu a společně všichni odchází na místo přespání, vzdálené přibližně dva kilometry od tábořiště.

Během bivaku probíhá reflexe (pokud na bivak odejdou všechny děti), večerní čtení a drobný doplňující program.

Reflexe:

Na bivak odešla většina dětí, což pro nás bylo pozitivní zpětnou vazbou, protože se letos programu účastnilo i mnoho dětí ve věku 5 – 7 let, které se také nebojácně vydaly na bivak a vydrželi tam až do rána.

Z dětí, které spadaly do mého zkoumaného vzorku, se pouze jedno vrátilo zpět do tábořiště. Většinou přijali tuto výzvu účastníci s nadšením, ačkoliv ráno se mi svěřovali, že jim nad hlavou celou noc lítali rojící se mravenci a že je studily nosy, zvládli situaci velice dobře a nadšeně vyprávěly rodičům, jaké bylo spát na plachtě na louce. Pro některé to nebylo poprvé, takže nadšení nebylo tak velké, ale všichni, kteří na tomto táboře už někdy byli, potvrdili, že se na tuto část těšili. Starší kluci se dokonce rozhodli, že aby měli přespání dobrodružnější, tak budou spát kus stranou od ostatních na kraji lesa.

Fyzická zátěž	Psychická zátěž	Čas na přípravu	Počet instruktorů	Čas na hru	Prostředí	Denní doba
4	7	15 min	4 - 6		Okolí tábořiště	Noc

Tabulka 12 Bivak

8.6 Šestý den:

8.6.1 Aktivita 1: „Záchrana kuchaře“

Charakteristika:

Pohybová strategie.

Cíl:

Rozvoj výbušné síly, odvahy, týmového ducha a schopnosti spolupráce. Viz Obrázek 16 Osvobození kuchaře Máry.

Realizace:

Dětem byl na začátku hry přidělen určitý počet balónků, které symbolizovali životy hráčů. Úkolem hráčů bylo proběhnout nepřátelským územím, aniž by přitom o život přišli a zapamatovat si kód, který následně využili k osvobození uneseného kuchaře. Kód byl psán vždy v jedné z šifer, se kterou se děti v průběhu týdne již setkali.

Kód bylo nutné rozluštit, zapamatovat si a vložit jej do správně barevného zámku.

Reflexe:

Většina dětí zvládla aktivitu velice dobře. Na začátku se všechny děti aktivně zapojili, což jsme hodně v reflexi vyzdvihovali. Nad tím, že některé děti po prvním kole už hrát nechtěly, protože jim nebylo příjemné praskání balónků nebo příliš blízky, na někoho možná až agresivní kontakt při chytání, jsme mávly rukou a ocenily jejich podíl při luštění šifer v bezpečí zázemí.

Děti také zvládly společně vymyslet taktiku, na návnady a běhače, aby šifry získali co nejrychleji a příliš u toho přicházely o životy. Starší kluci byli do hry zapálení a celý zbytek dětí aktivně organizovali a povzbuzovali.

Fyzická zátěž	Psychická zátěž	Čas na přípravu	Počet instruktorů	Čas na hru	Prostředí	Denní doba
6	7	20 - 30 min	8 - 10	60 – 75 min	Tábořiště	Den

Tabulka 13

9 Splnění cílů práce – evaluace:

9.1 Tvorba dotazníku:

Dotazník byl vytvořen o rozsahu osmnácti otázek, z nichž bylo třináct kladeno dětem a zbylých pět jejich rodičům.

Ptala jsem se dětí i rodičů na konkrétní zážitky, situace nebo vědomosti.

U otázek pro respondenty mladšího školního věku jsem zvolila většinou odpovědi uzavřené. Na výběr bylo z odpovědí ano, ne, nevím.

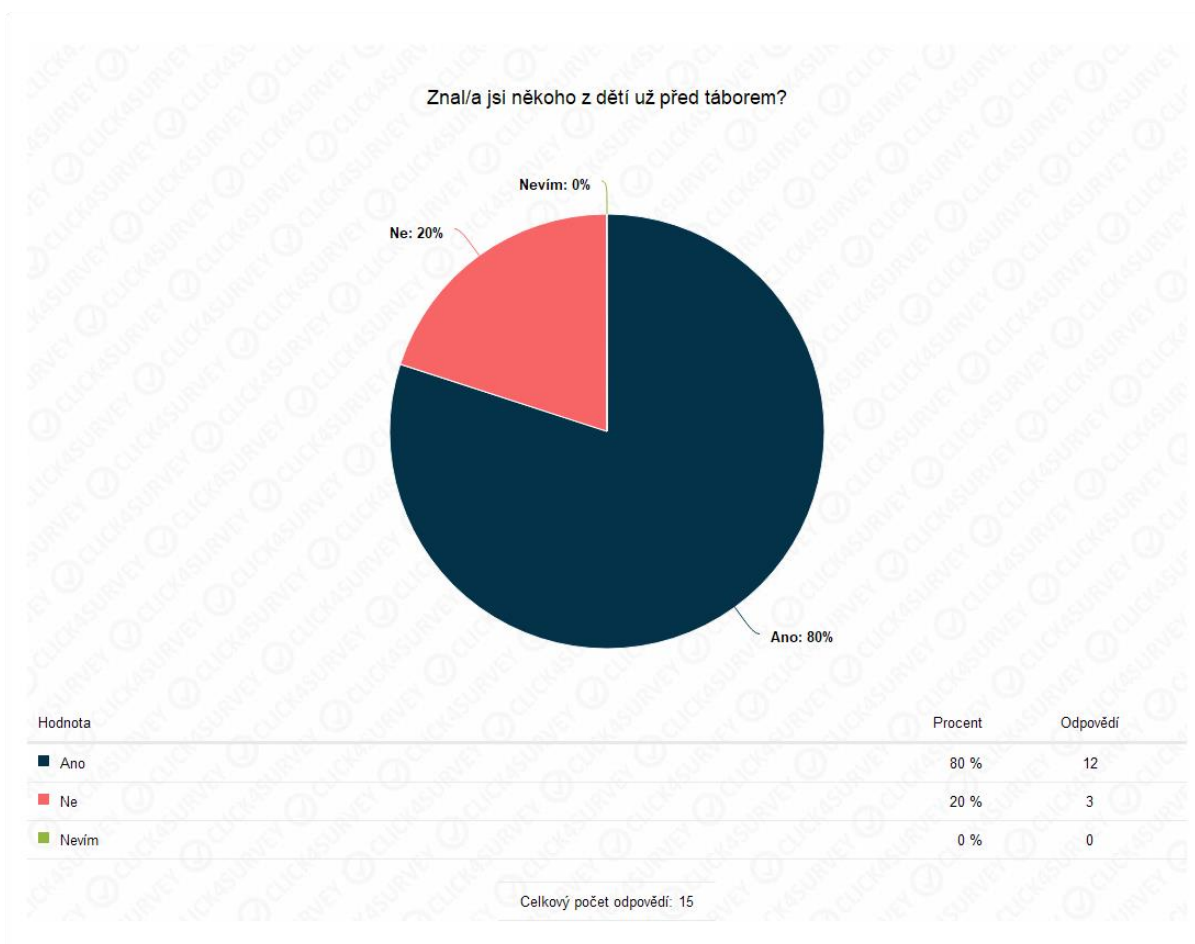
Pokud jsem dávala dětem na výběr, jednalo se o jednodušší otázky a i zde jsem se snažila nezahrnout je velkým výběrem možných odpovědí. Jelikož jsem s dětmi během reflexí převážně mluvila, nepotřebovala jsem již do dotazníků od nich vypisovat žádné vlastní odpovědi.

U odpovědí rodičů jsem dvě otázky nechala s možností otevřené odpovědi, aby se mohly přesněji vyjádřit. Ale zbytek otázek jsem použila také uzavřených.

Výsledky dotazníku jsem zpracovala do grafů, které jsou i s mým komentářem vloženy na stranách následujících po závěru mé práce.

9.2 Výsledky dotazníkového šetření:

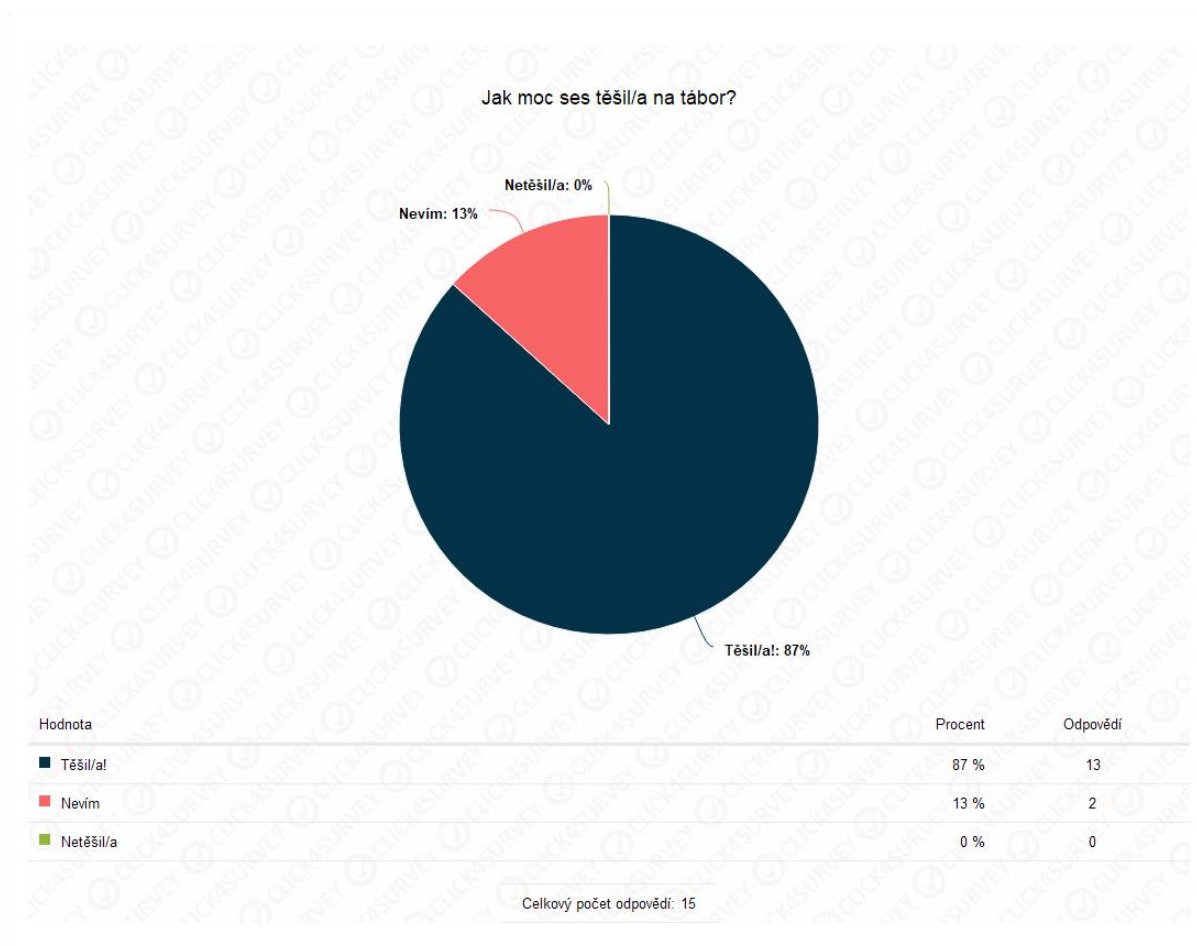
Dotazníkem jsem zjišťovala, zda tábor naplnil očekávání účastníků i jejich rodičů, jestli se děti socializovaly a našly si nové kamarády ve skupině. Zároveň jsem ověřila, zda během programu probíhalo učení a děti si pamatují některé pojmy, které opakovaně používaly nebo názvy činností, které si během pobytu vyzkoušely. Také jsem se dětí ptala na řešení diskomfortních situací a jejich zvládnání a komunikaci v rámci kolektivu. Prostředkem pro získání zpětné vazby o naplnění cílů programu byl dotazník, vyplněný po ukončení tábora. Dotazník vyplnili všichni respondenti a jeho obsah a zhodnocení je uvedeno na stranách 36 – 48, které následují po kapitole diskuze.

Dotazník Graf 1

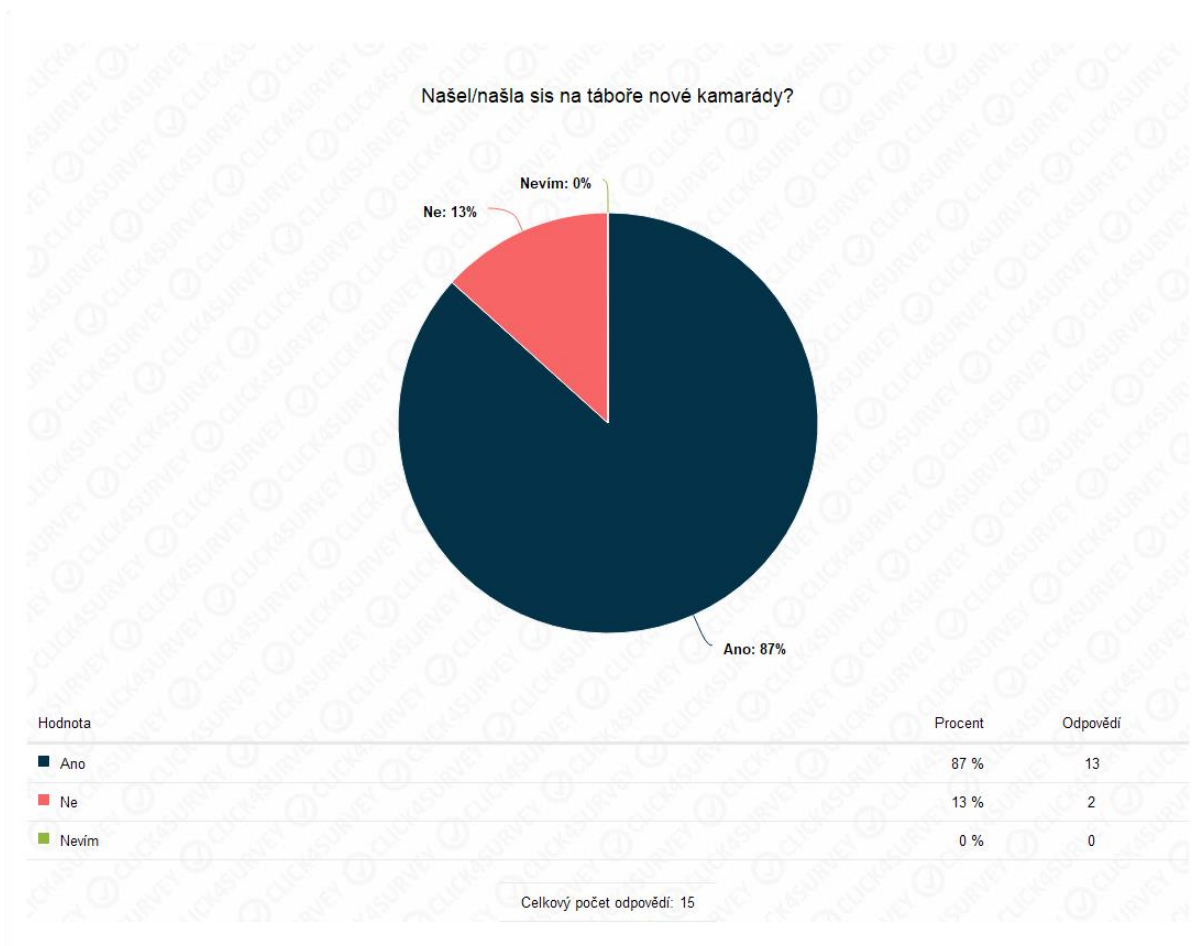
Na první otázku odpovědělo 80% respondentů kladně, což poukazuje na to, že na tábor jeli s alespoň jedním kamarádem, kterého už znali. To znamená, že táborový kolektiv nebyl zcela cizí a nový pouze pro 20% respondentů.

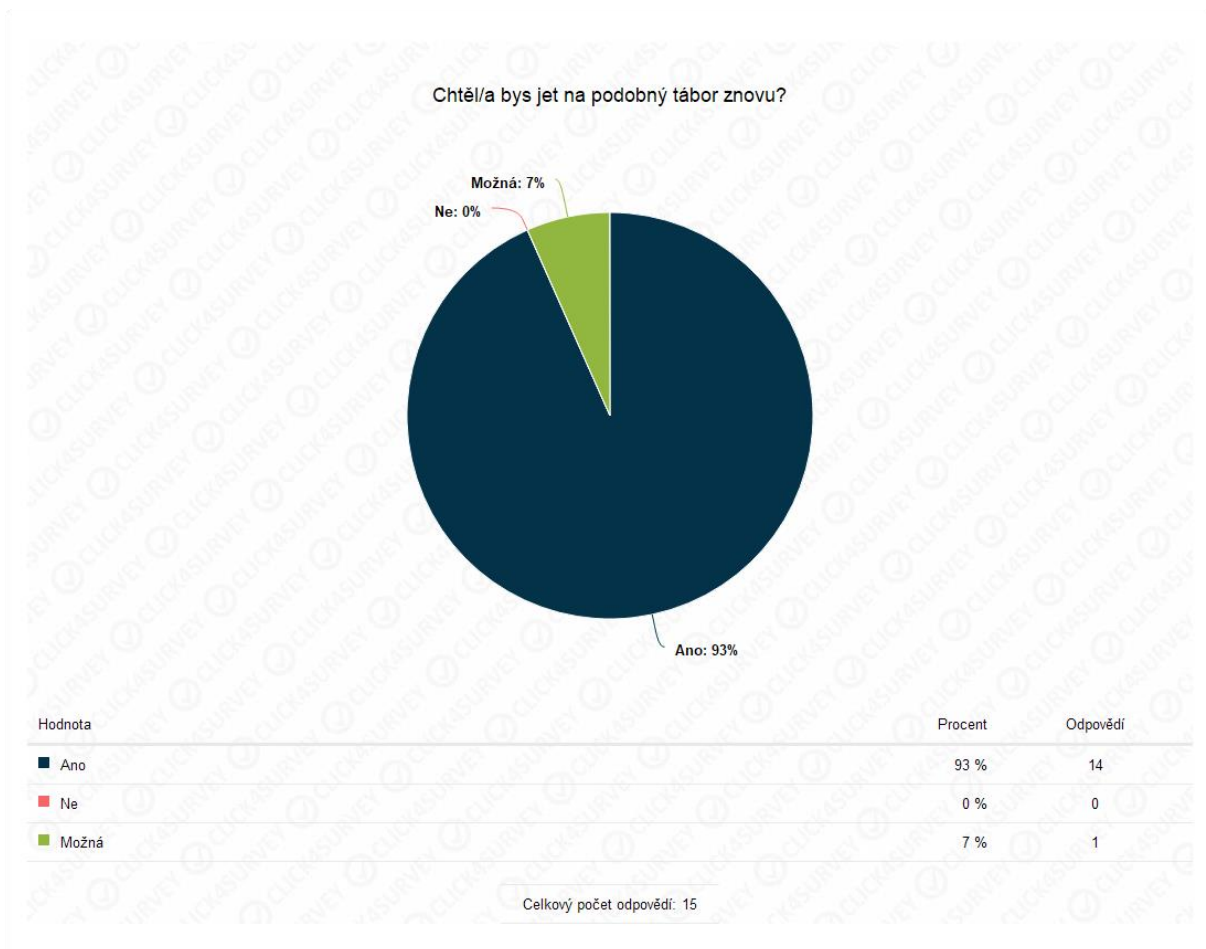
Dotazník Graf 2

Na druhou otázku neodpověděl nikdo z respondentů záporně, 87% respondentů, tzn. třináct z patnácti dotazovaných dětí, se na tábor těšilo, zbylé dvě děti zaškrtnli odpověď 'nevím'.

Dotazník Graf 3

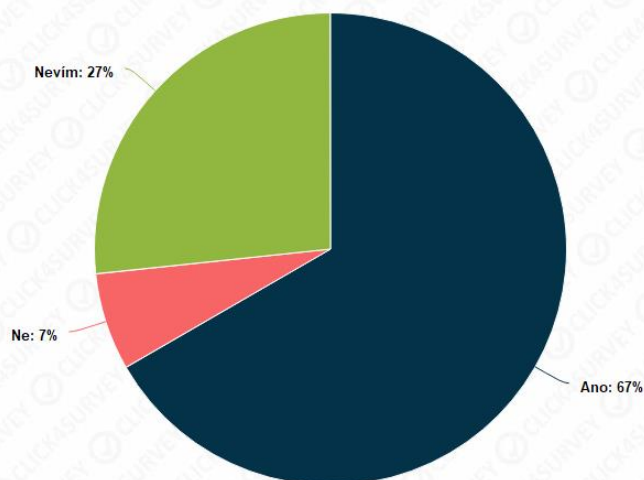
Z pohledu socializace, byl program úspěšný. 87% respondentů navázalo v kolektivu nové přátelství a pouze 13% - tedy dvě z dotazovaných dětí nové přátelství nenavázaly.

Dotazník Graf 4

Na čtvrtou otázku někdo z respondentů neodpověděl záporně. Jeden dotazovaný zvolil variantu možná, jinak by se čtrnáct z patnácti respondentů rádo zúčastnilo podobného programu znovu. Jako zpětná vazba na to, že jsem neudělala v programu žádnou fatální chybu a i situace, které mohly být pro děti těžké, jsem udržela pod kontrolou, důkladně je reflektovala a děti si z nich odnesly pozitivní motivaci do dalších programů, mi tento výsledek grafu udělal radost.

Zvládl/a jsi na táboře SÁM/SAMA něco s čím ti normálně pomáhají rodiče?

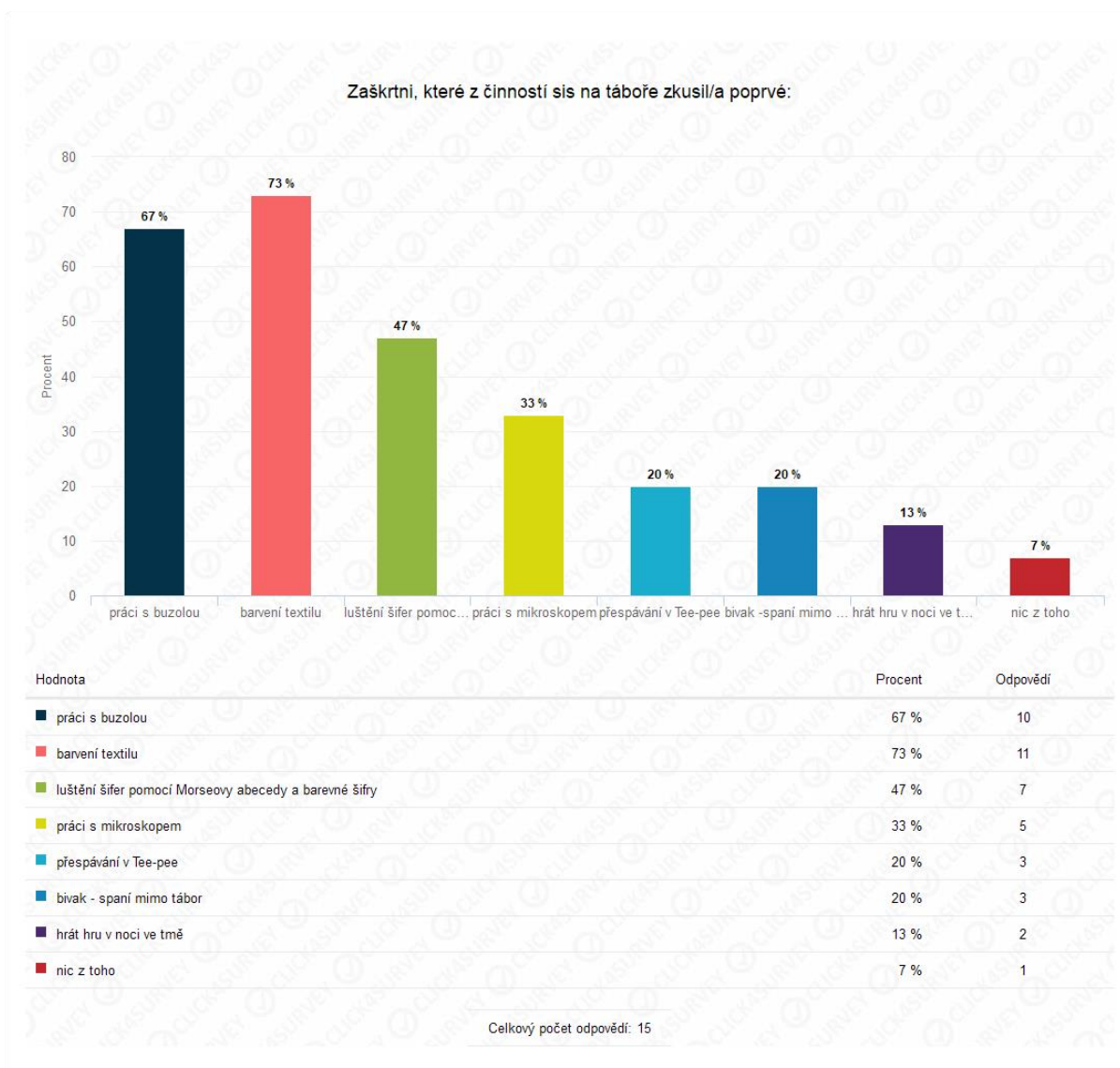

Hodnota	Procent	Odpovědí
Ano	67 %	10
Ne	7 %	1
Nevím	27 %	4

Celkový počet odpovědí: 15

Dotazník Graf 5

V rámci vystoupení z komfortní zóny, si vyzkoušely děti během programu některé aktivity, které běžně vykonávají jejich rodiče nebo jim alespoň pomáhají. Ze 67 % kladná odpověď na tuto otázku, mě tedy potěšila ale zároveň mě nepřekvapili ani odpovědi ostatní. 27% neutrální odpovědi, tedy nevím je spíše důkazem, že pro mladší děti je těžké reflektovat zda to zvládly opravdu sami nebo jak a jestli vlastně takové činnosti dělají. 7% záporné odpovědi mě nepřekvapilo, měla jsem v programu dva kluky, kteří na tom byli opravdu velice dobře, byli hodně samostatní a velice nápomocní ostatním, proto mě nepřekvapuje, že to pro ně mohlo být místy ne tolik dobrodružné a náročné.

Dotazník Graf 6

V této otázce se respondenti vyjadřovali k tomu, které aktivity pro ně byly v programu úplnou novinkou a nikdy předtím je nezkoušely. Příjemným překvapením pro mě bylo, že se jednalo pro čtrnáct z patnácti dětí o minimálně jednu aktivitu, kterou si zkusilo úplně poprvé a pouze jedno dítě, které již všechny aktivity někdy dělalo. Bohužel, v takto velkém věkovém rozptylu, se toto může stát. Nepovažuji to za chybu, protože, to že aktivitu již dítě dělalo, neznamená, že si ji neužije. Opět se jednalo o jednoho z chlapců, který již jede na tento tábor poslední rok a jezdí na něj každoročně. Takovému účastníku je vždy těžké něčím překvapit, ale jsou velice nápomocní, vždy skvěle spolupracují ve skupině a pomáhají ostatním.

Z grafu můžeme přecíst, že největším překvapením bylo pro děti barvení textilu, tuto aktivitu 73% respondentů, ještě nedělalo a hned v závěsu za touto aktivitou je práce s buzolou,

kterou si na táboře vyzkoušelo poprvé 67% dotazovaných. Jako třetí bylo pak luštění šifer a následovala práce s mikroskopem.

Z tohoto grafu lze tedy vyvodit, že byl můj program pro děti přínosem, takže splnil svůj účel.

Při tvoření na trička jsi mohl/a použít tři různé metody víc, jak se jmenovali?

Hodnota	Procent	Odpovědi
batikování, savování a vysávání	0 %	0
vytírání, malování UV barvami a savování	0 %	0
batikování, savování a malování UV barvami	100 %	15

Celkový počet odpovědí: 15

Dotazník Graf 7

Tento typ grafů jsem zvolila pro otázky, které byly zaměřeny vědomostně. Jedná se o část dotazníku, kde jsem zjišťovala, zda se děti orientují a pamatují si pojmy, které jsme během programu používaly.

S výsledky dotazníku jsem spokojená. V tvořivé části se zorientovaly všechny děti a správně si pamatovali i zaškrtnuli možnost, že textil batikovaly, savovaly a malovaly na něj UV barvami.

Pamatuješ si, jak se říká abecedě složené z těchto znaků?: - • • • • - • • • •

Hodnota	Procent	Odpovědi
Adamova	0 %	0
Maslowova	0 %	0
Morseova	100 %	15

Celkový počet odpovědí: 15

Dotazník Graf 8

Tato otázka se opět zaměřovala na určení správného pojmu a všichni respondenti odpověděli správně. Bylo po mě podstatné dostat do jejich povědomí existenci těchto pojmů, spojit je s grafickým provedením a rozšířit tak jejich obzory, protože s Morseovou abecedou se ve světě neztratí.

Pamatuješ si, co máš dělat, když máš najít azimut 100 a jít po něm 10 kroků ?

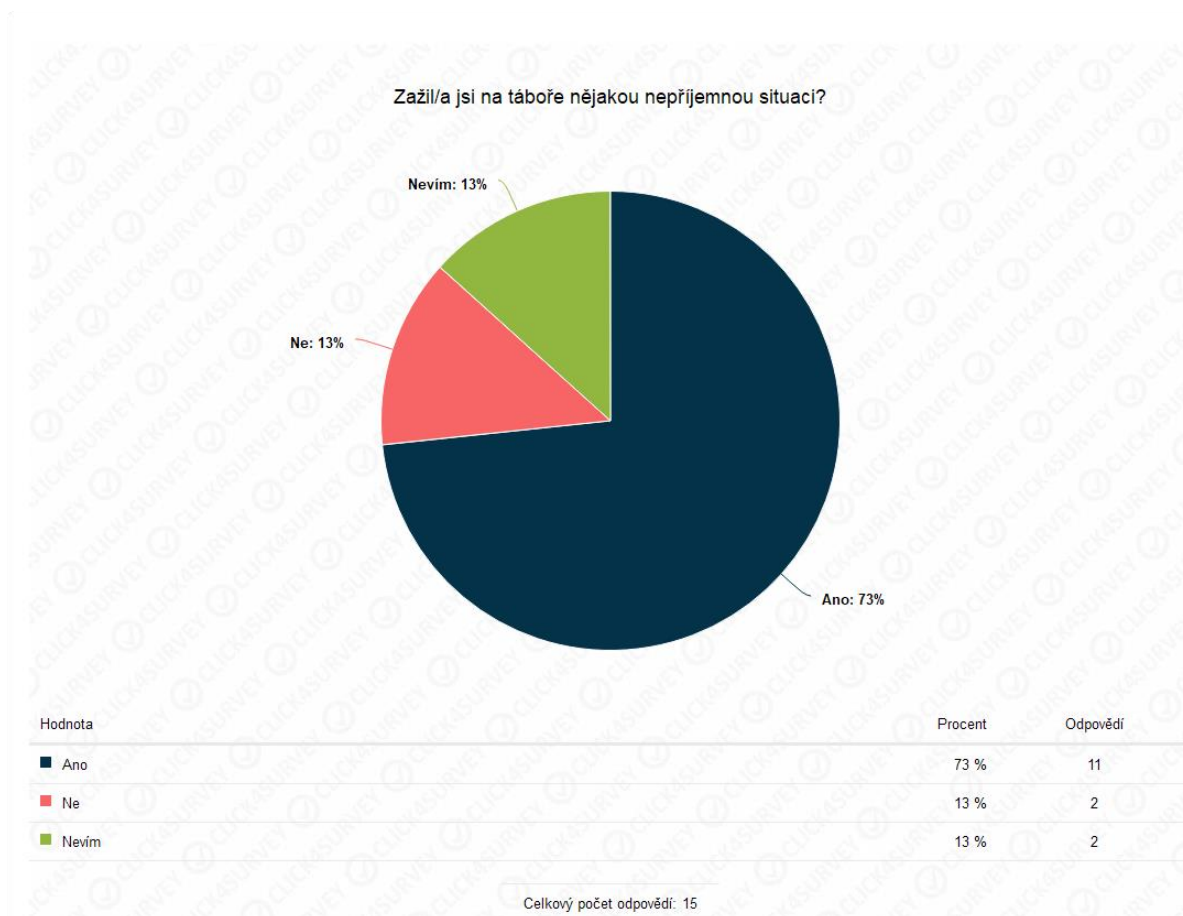

Dotazník Graf 9

Z toho grafu můžeme vyčíst, že práce s buzolou byla pro děti poměrně náročná. Přesto, že 87% dotazovaných odpovědělo správně a pamatuje si, jak se s buzolou pracuje, 13% respondentů tedy dvě děti se v postupu ztratily. Práce s buzolou proběhla v rámci tří aktivit a děti měly dovoleno pracovat při nich vždy minimálně ve dvojici, kvůli vzájemné kontrole. Také s výsledkem tohoto grafu jsem spokojená, protože jsem jej očekávala horší. V praxi bylo totiž opravdu náročné udržet přesný postup a žádný krok nevynechat.

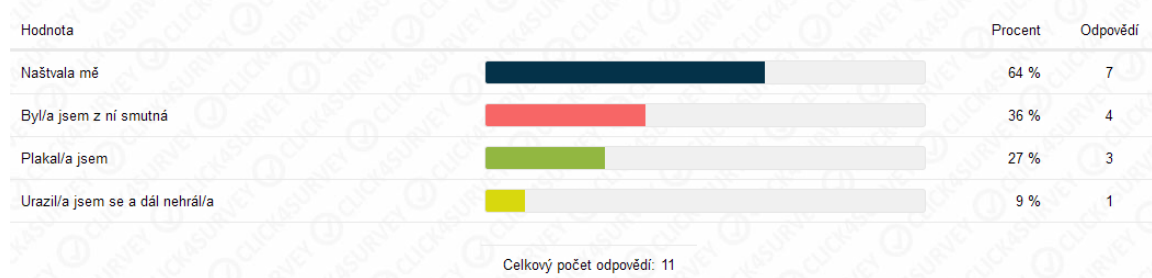
Tato část dotazníku se vztahuje k prožitkům, a to konkrétně k prožitkům mimo komfortní zónu účastníků a jejich dalšímu zpracování.

Dotazník Graf 10

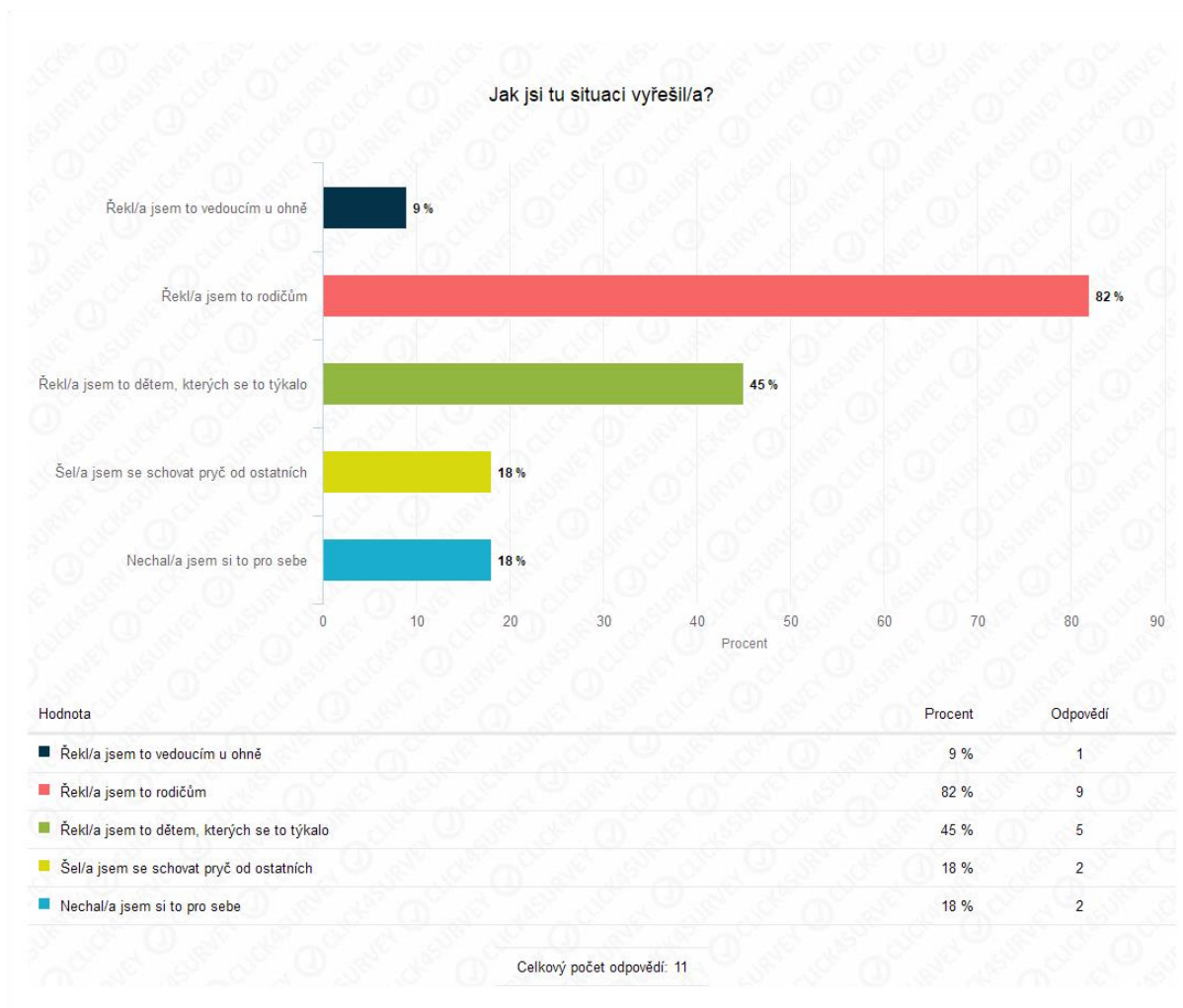
Z grafu můžeme vyčíst, že se jedenáct z patnácti dětí dostalo do nepříjemné situace, tedy mimo svou komfortní zónu, dva z účastníků si nejsou jistí, proto volili odpověď nevíam a dvěma účastníkům se taková situace nestala, nebo ji nevyhodnotili jako nepříjemnou. Na následující dvě otázky pak v dotazníku děti, které situaci nepovažovali za nepříjemnou, nemusely odpovídat, proto je zde menší počet respondentů v celkovém součtu odpovědí.

Co s Tebou ta nepříjemná situace udělala?

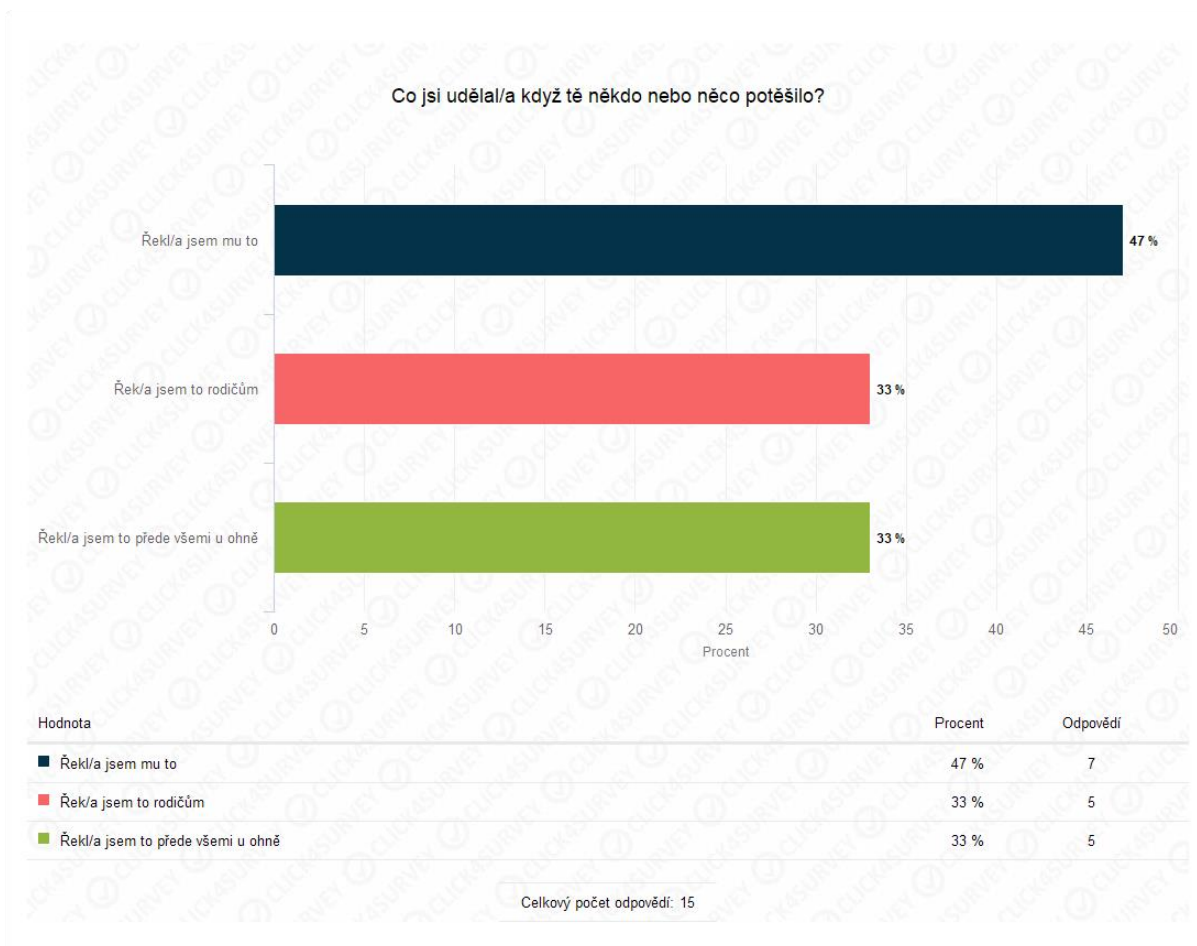
Dotazník Graf 11

Do tohoto grafu reflektovaly děti svou vlastní reakci a chování v dis komfortní situaci. Zajímavé je, že v emocích se objevuje už spíše naštvaní 64% odpovědí než smutek 36% a pouze jedno dítě se kvůli situaci rozhodlo neúčastnit se aktivity. Pouze emoční prožitek dětí mě ovšem nezajímal, důležité bylo, jak děti situaci řešily a na to jsem se jich ptala hned v další otázce.

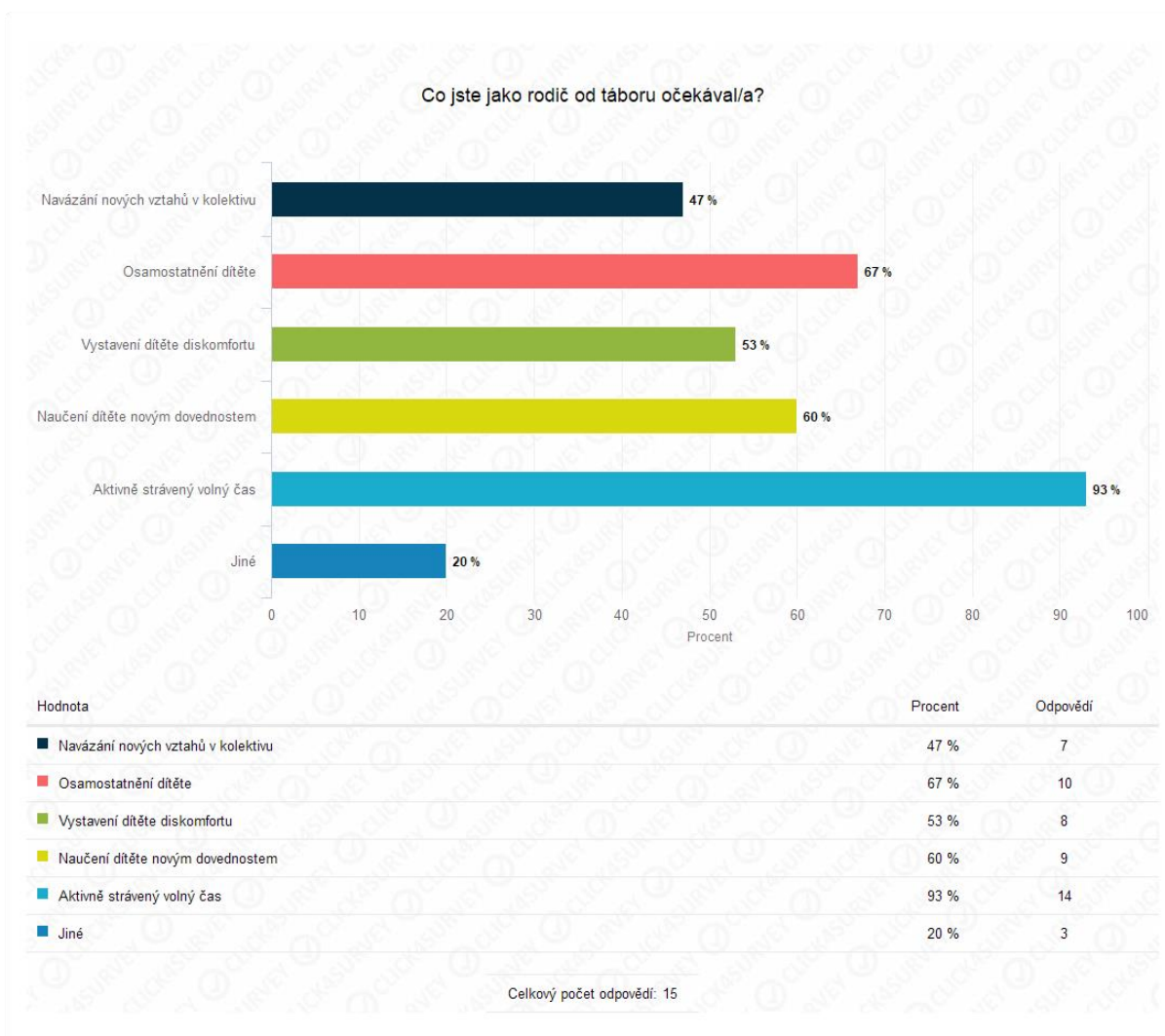
Dotazník Graf 12

S ohledem na náš věkový průměr, který byl opravdu spíše nižší – děti nad 9 let byly pouze čtyři – není zvláštností výsledek prokázaný v této otázce. Nejvíce dětí 82% z dotazovaných řešilo situaci s rodiči, jako další pak braly děti variantu řešit to s ostatními dětmi, což udělalo 45% dotazovaných a mezi dvě méně vyhledávané možnosti patřilo odejít do ústraní nebo si vše nechat pro sebe a jako poslední a teda nejméně využitá možnost byla, ozvat se vedoucím během večerní reflexe u ohně.

Dotazník Graf 13

Zajímavé je, že z poslední otázky pro děti vyplynulo, že pokud šlo o oznámení příjemné zprávy, podělili se o ni děti stejně rády u ohně jako s rodiči. Nejčastěji však komunikovaly přímo mezi sebou, což je pro tuto životné etapu i pro tu následující typické.

Dotazník Graf 14

Následující část dotazníku byla směřovaná na rodiče.

Z největší části si rodiče našich účastníků přály, aby oni i děti mohly aktivně strávit svůj volný čas. Hned jako druhé vyplynulo z dotazníku očekávání toho, že se dítě na táboře osamostatní, což máme podložené, že se v 68 % případů podařilo. Dále byl velký zájem to, aby se dítě naučilo něčemu novému a vytvořilo si nové vztahy v kolektivu. Tohoto bylo, podle odpovědí dětí v dotazníku, dosaženo, kromě jedné výjimky, se každé dítě něco nového naučilo a třináct z patnácti dětí si na táboře našlo nové kamarády.

Rodiče měli k ruce volbu jiné, kde se mohly vyjádřit vlastními slovy, pokud se jim žádná z mých odpovědí nezdála dostatečně výstižná.

Jiné

Hodnota	Četnost
mám ráda táborovou atmosféru	1
Neočekávali jsme nic, nechali jsme vse na pritomnych okamzicich a spontanosti	1
Radost ze hry a kooperace.	1

Celkový počet odpovědí: 15

Dotazník Graf 15

Zaznamenali jste u svého dítěte v něčem posun během tábora?

Hodnota	Procent	Odpovědí
Ne	0 %	0
Ano (v čem) :	100 %	15

Celkový počet odpovědí: 15

Dotazník Graf 16

Hodnota	Četnost
nalezení nových kamarádů.Zapojení se do her aniz bych jí nutil	1
odvaha, samostatnost, snaha se domluvit	1
osamostatnění se	1
posílení psychické i fyzické :-)	1
řešení konfliktů	1
samostatnost	3
samostatnost, orientaci v prostředí a úkolech	1
Socializace	1
Starost sama o sebe..rodič byl častěji nepotřebný. Ale v krizových situacích byl k dispozici .	1
Tábor Káju baví, je spokojená a na konci mi přišla "pozitivně nabitá".	1
Větší samostatnost	1
Zkusit si některé věci vykomunikovat samo	1

Celkový počet odpovědí: 15

Dotazník Graf 17

K této otázce jsem nechala rodiče vyjádřit se vlastními slovy, protože se mi zdálo, že se jim takto bude odpovídat lépe. Z odpovědí tedy mohu vyčíst mnoho pozitivní zpětné vazby.

V sedmi odpovědích se oběvalo slovo samostatnost, což je velice skvělé a potvrzuje to i zpětnou vazbu od dětí, že u nich opravdu došlo během programu k velkému posunu v tomto ohledu. Sem bych zařadila i odpověď – dítě se snažilo samo zorientovat v prostoru a hrách, ačkoliv to může spadat částečně také do komunikace.

Dále se v odpovědích oběvil pojem socializace a nalezení nových přátel.

Dále pojem – komunikace – dítě se snažilo samo domluvit.

Jeden z rodičů zmiňuje řešení konfliktu a jiný, že se dítě samo zapojovalo do her – což poukazuje na to, že zde zafungovala motivace dětí, stmelení kolektivu i flow ve hrách i během celého týdne.

Jak se Vaše dítě vyrovnalo s diskomfortní situací?

Hodnota	Četnost
dobře	4
Je zvykle :) z kempování, ale každá situace je vždy jiná...tedy nektře chvíle byly narocnejsi a jine ne....resili jsme to především rozhovorem s tím že vše co prihází je v pořádku a muzeme o tom mluvit	1
Nebyl problem	1
Nemela s tim problem	1
občas se naprdlo-)	1
Potřebuje čas na zpracování, poté ok	1
Příště to bude lepší :-)) z bivaku jsme šly zpátky do tábora	1
s diskomfortem OK, s konfliktem urážkou	1
S tím máme problém... bez rodičovského obehnutí a uklidnění by to byl problem. Ale jsme rádi, že tyto situace nemusíme vymyslet jenom my..	1
vubec ji to nevadilo	1
zprvu nelibě, pak OK	1

Celkový počet odpovědí: 14

Dotazník Graf 18

Také na otázku dis komfortní situace jsme rodičům nechala možnost libovolné odpovědi, protože tento zážitek, stejně jako zážitek konfliktu jsme reflektovaly jak s dětmi, tak s rodiči a chtěla jsem mít možnost odpovědi uchopit v rámci práce a propojit je s teorií.

Osm odpovědí rodičů bylo, že se dítě se situací vyrovnalo dobře nebo že s ní nemělo žádný problém.

Tím, že situací ce kterých mohly děti pocítit diskomfort bylo během programu více – jaz zmiňuje jeden z rodičů ve své odpovědi- a dvě vznikly zcela sami v mezičase, kdy měly děti volno, rozeberu ostatní odpovědi jednotlivě.

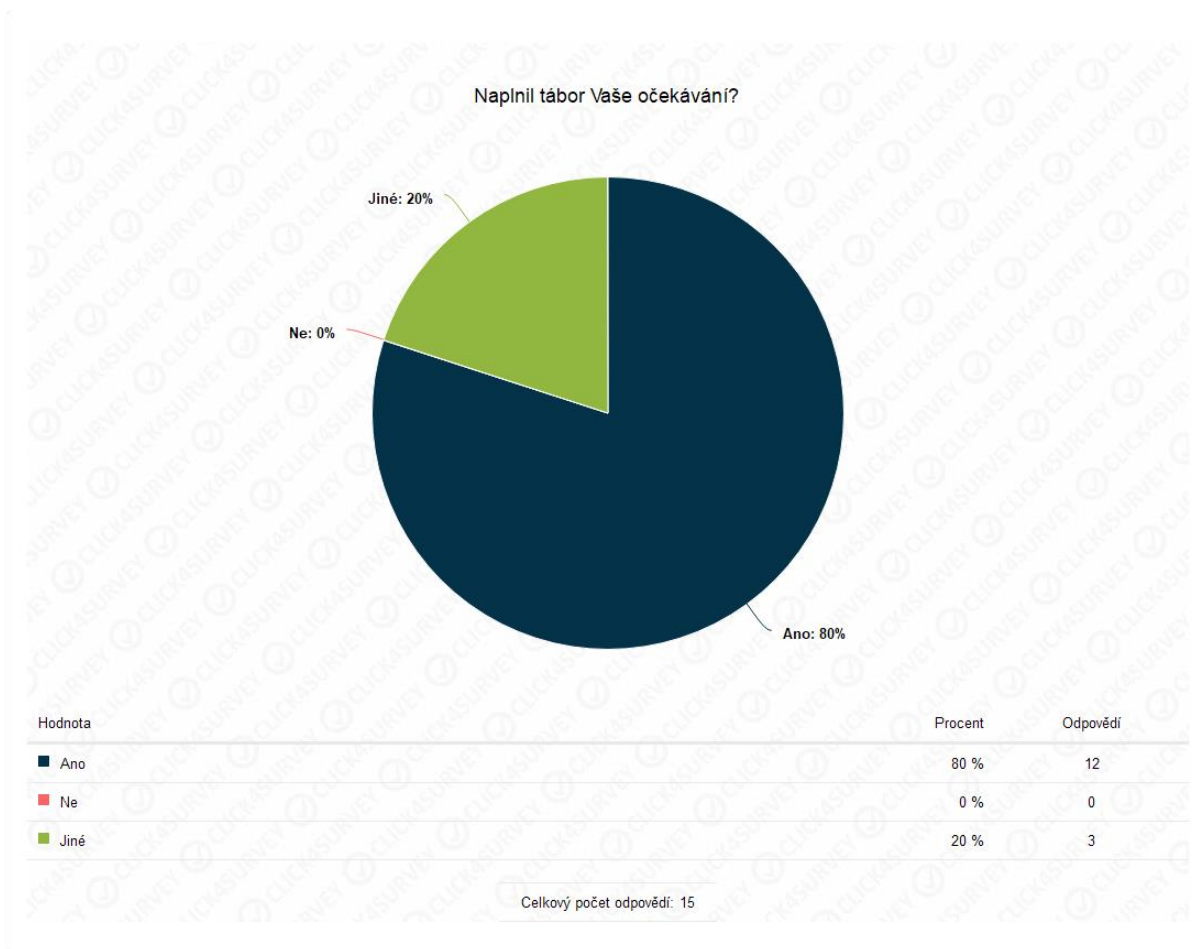
Odpověď „občas se naprdlo“ i odpověď „potřebuje čas na zpracování“ a „zprvu blbě, pak ok“ jsou odpovědi, které jsou pro mě jako pedagoga zcela v pořádku. Právě tím, že se s dětmi mluvilo, reflektovalo a to jak v roli instruktora, jako vedoucího programu, tak mohlo dítě jít za rodičem a obrátit se na něj, myslím, že bylo velice přínosným a že jsme tímto dali dětem možnost setkat se sám se sebou a lépe se poznat, poznat nové situace a budou do života o něco připravenější než před absolvováním programu.

Návrat z bivaku do tábořiště, jelikož tato aktivita probíhala v duchu principu dobrovolnosti, je za mě absolutně v pořádku, že se dítě rozhodlo vrátit do tábořiště, stejně jako přístup rodiče, že to nevádí. Šlo o holčičku se kterou jsem po návratu mluvila a přiznala, že se na bivak necítila, že tam zůstat nechtěla a chtěla být s mamkou, ale že ji to přeci jen mrzí, protože je teď v tábořišti sama, nemá tu s kým být a stejně bude muset jít spát a mamka bude

sedět s dospělými, takže příště by to chtěla zkusit vydržet, protože tam jsou alespoň kamarádi. Za mě byla tahle situace v pořádku a holčička si z ní sama udělala dobrý závěr a příště se jí snad podaří zůstat s ostatními.

Dvě děti během programu problém situaci zvládnout měly, jednou se jednalo o konflikt mezi dětmi a u druhého dítěte se jednalo o hru v programu, která končila konstatováním, že nedává smysl a že to byla slepá ulička v pátrání. Jsem ráda, že oba rodiče o situacích vědí a také je otevřeně přiznaly, protože na nich mohou s dětmi dále pracovat.

Dotazník Graf 19

Poslední otázkou na rodiče mých účastníků bylo, zda tábor naplnil jejich očekávání – tedy, zda jsem dosáhla cílů své práce a posunů u dětí ve sledovaných oblastech.

Zvolila jsem zde i odpověď jiné, kde se tři z respondentů vyjádřili, že tábor jejich očekávání předčil.

10 Diskuze

Program:

Tvorbu programu považuji za zdařilou, program jsem navrhla tak, aby se dal vždy trochu zjednodušit případnou nápovědou nebo postavou, která dětem řešení ulehčí. V mnoha hrách to program zachránilo, že si děti mohly o nějakou nápovědu říct. Bylo nutné brát na zřetel, že se děti jednoduše mohou ztratit v situaci, bude-li příliš komplikovaná a díky zatím hůře udržitelné koncentraci mohou pak o program rychle ztratit zájem.

Program bych příště raději tvořila pro starší děti, nebo dospívající, protože zde byly věkové opravdu hodně patrné. Rozdíl v tom jak k aktivitě přistupovalo dítě šestileté a jak dvanáctileté byl pravdu razantní rozdíl. Myslím, že dospělý by si lépe poradili s tím, že pokud už odhalily smysl hry, nemají ho prozrazovat nebo kazit ostatní a také by se mezi sebou více povzbuzovali a motivovali. Nemusela bych věnovat tolik pozornosti motivaci ani udržení jednoduchosti a čitelnosti děje. Na druhou stranu by se mi hůře odhadovaly možné reakce účastníků a bylo by třeba o něco více aktivity domýšlet a důsledněji reflektovat.

Provedení aktivit bych hodnotila velice kladně. Aktivity se mi podařili jak namotivovat, tak uskutečnit hodně dle mých očekávání a děti zvládaly situace dobře a většinou šly v aktivitách správným směrem. U dvou aktivit se nám podařilo zamotat se do nich, ale vždy jsme z toho byli s týmem schopni vyvodit pro děti nějaké ponaučení nebo to nějak šikovně využít, takže i s týmem jsem byla moc spokojená a opravdu se nám tábor vydařil.

Složení účastníků:

Občasným ovšem nijak výrazným problémem bylo čas od času zapojení rodičů. Rodiče měli na táboře důležitou funkci, ovšem od některých aktivit, poňoukání až napovídání dětem nebo snaze vykonávat úkoly za ně se těžko čelilo, ale myslím, že přes můj věk – kdy většina rodičů má stejně staré děti jako jsem já - se mi dařilo mírnit je a brali mě i mou pozici na táboře vážně. Nejnáročnější bylo, když se některé z dětí seklo a mělo nějaký problém, zkusit to vyřešit jiným způsobem než by to řešilo doma s rodiči právě za přítomnosti rodičů. Takže myslím, že tento aspekt byl na našem běhu opravdu velice důležitý a jiný, než na běžných táborech, kterých jsem se účastnila dříve.

Instruktorský tým:

Ráda bych touto cestou, také poděkovala svému týmu, který byl složený ze tří rodičů, kteří měli na běhu své ratolesti a kteří mi pomohli při česání programu a měli spoustu skvělých a velice vhodných připomínek, které by mě jakožto studenta nenapadly, jelikož

byly z praxe spíše rodičovské. Zbytek týmu tvořili mladí a kreativní skvělí lidé, kteří byli vždy k ruce, zapojili se do programu a společně jsme na týden vytvořili jednu velkou rodinu. Byla jsem moc ráda, že z nás šla tato atmosféra cítit a díky ní jsme zvládli vytvořit prostředí, kde se děti chtěly vzdělávat, těšily se na každou aktivitu a mohly se rozvíjet. Viz Obrázek 18 Osazenstvo tábora.

11 Závěr:

Volný čas je v dnešní době často opomíjený nebo špatně využívaný, nejčastěji právě díky velkému přetížení pracujících rodičů a možnosti trávení času dětí v online prostředí. Pro dlouho pracující rodiče může být náročné najít si čas pro své ratolesti, a pokud ano, často je v něm nutné vyřešit problémy, školní úkoly a rozvržení domácích prací. Můžeme tedy pozorovat, že se děti s rodiči často vzdalují, neříkají jim o svých problémech a následkem jsou potom problémy s docházkou do škol, poruchy chování a jiné patologické jevy.

Možností, jak těmto situacím předcházet, je postavení volného času na důležité místo v režimu dne, jeho správné využití a čas trávený rodinou pohromadě.

Právě takovou příležitost v mém programu rodina dostává. Děti sice během programu spolupracují s vrstevníky nebo do situací vstupují sami za sebe, za zády v tábořišti však mají rodiče, o které se mohou opřít a kteří zde jsou s nimi a pro ně. Děti tak dostávají potřebnou podporu, pokud na něco nestačí a pomoc, potřebují-li se s něčím svěřit.

Pro rodiče je zde bezpečné prostředí nechat děti vyzkoušet něco nového, pozorovat, jak si jejich potomek v tom, či onom směru vede a zároveň zde nejsou tlačeni do hodnocení a známkování výkonů dětí.

Týden strávený společně, hraním her, reflexemi i odpočinkem rodinám, i dětem, prospívá a jsou za něj rádi. To vše je podloženo výsledky v dotazníku i příloženými obrázky z her.

Tímto považuji cíle své práce za splněné a doufám ve více, takto vydařených programů, v mé budoucí práci.

Seznam literatury:

Publikace

CSÍKSZENTMIHÁLYI, Mihály. O štěstí a smyslu života: můžeme ovládat své prožitky a ovlivňovat jejich kvalitu?. Přeložila Eva HAUSEROVÁ. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 1996. Psychologie P. ISBN 80-7106-139-5.

HOFBAUER, Břetislav. Děti, mládež a volný čas. Praha: Portál, 2004. ISBN 80-7178-927-5.

JIRÁSEK, Ivo. ZÁŽITKOVÁ PEDAGOGIKA: Teorie holistické výchovy (v přírodě a volném čase). Praha: Portál, 2019. ISBN 978-80-262-1485-4.

JUKLOVÁ, Kateřina, Irena LOUDOVÁ, Radka SKORUNKOVÁ, Eva ŠVARCOVÁ a Jindra VONDROUŠOVÁ. PEDAGOGICKÉ DIMENZE VOLNÉHO ČASU. Univerzita Hradec Králové: Gaudeamus, 2015. ISBN 978-80-7435-427-4.

KNOTOVÁ, Dana. PEDAGOGICKÉ DIMENZE VOLNÉHO ČASU. Brno: Paido, 2011. ISBN 978-80-7315-223-9.

LANGMEIER, Josef a Dana KREJČÍKOVÁ. Vývojová psychologie. 2., aktualizované vydání. Praha: Grada, 2007. ISBN 80-247-1284-9.

PÁVKOVÁ, Jiřina. PEADGOGIKA VOLNÉHO ČASU. 3., aktualizované vydání. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-423-6.

E - publikace

NEVOLOVÁ, Monika. PŘESTAŇ PREZENTOVAT, ZAČNI VYPRÁVĚT: Storytelling - Odliš se od ostatních. Grada Publishing, a.s., 2017. ISBN 978-80-271-9826-9.

VÁGNEROVÁ, Marie a Lidka LISÁ. VÝVOJOVÁ PSYCHOLOGIE: Dětství a dospívání. 3. Praha: Karolinum, 2021. ISBN 978-80-246-5023-4.

Články z časopisů

CARLSON, J. A., EVANS, K. (2001) Whose choice is it? Contemplating challenge-by-choice and diverse-abilities. The journal of Experiential Education, 24(1), 58-63.

KOLB, David A., Experiential learning: experience as the source of learning and development . Englewood Cliffs, N.J. : Prentice Hall, 1984

KOŤA, J. Sociální psychologie – úvod do studia. Příspěvky k porozumění mezilidským vztahům. Praha: FFUK (4 opravené vydání), 2018.

Internetové stránky

HOLÍKOVÁ, Veronika. Volnocasuj.cz: Proč by děti měly jezdit na tábory?. In: Volnocasuj.cz [online]. © 2010 - 2022, 17. 03. 2022 [cit. 2022-11-28]. Dostupné z: <https://www.volnocasuj.cz/2022/03/17/proc-by-deti-mely-jezdit-na-tabory/>

Prázdninová škola Lipnice. *Prázdninová škola Lipnice - Zážitkové kurzy pro tělo i duši* [online]. © 2022 [cit. 2022-11-28]. Dostupné z: <https://www.psl.cz/o-nas/>

Studium psychologie: "Web o psychologii přehledně a v souvislostech." *Studium psychologie* [online]. © 2020 [cit. 2022-11-28]. Dostupné z: <https://www.studium-psychologie.cz/socialni-psychologie/6-skupiny.html>

Zákony pro lidi. *Zákony pro lidi* [online]. AION CS, © 2010 - 2022 [cit. 2022-11-28]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2001-106>

Přílohy

2 Archa úmluvy

3 Akademie mikroskopy

4 Akademie šifry

5 Akademie buzoly

6 Barvení textilu

7 Box o šifru

8 Luštění šifry

9 Bandité motivace

10 Bandité příběh

11 Noční hra

12 Noční hra - Parník

13 Barevná strategie

BIVAK

ODCHOD PO VEČERĚ

ZAPISUJTE SE, KDO
JDETE

MARTIN

Mati VERČA

ŠIMON

SAM

JOSEFÍNA
PAVLÍK~~TOMÁŠ~~

DAO.H

~~BLANKA~~

Rachuz

Zuzka

TIBA

Karlina S.

Hana S.

MILAN

VÍTEK

BĚHACÍ BOTY
HRNEKMATY

BÝT NAREPELENTOVÁNÍ,

S SEBOU: SPACÁK, KAPINATKA, POLŠTÁŘEK,
ČELOVKA, PITÍ, JENOVKA, NIT VYKŘÍŽENÉ~~KALHANKA~~ ZUBY~~HANUŠKA~~

KARINKA

ODCHOD 19:30

RODICE, DOPIŠTE SE
NA ČERNÉ NA DOBÍ,
DÍKY ☺

15 Bivak parta

16 Osvobození kuchaře Máry

17 Večerní čtení

18 Osazenstvo tábora